

Arolwg Sgrin Cymru 2021

ISBN: 978-1-909838-57-4

Ariennir yn Rhannol gan
Lywodraeth Cymru
Part Funded by
Welsh Government

Cymru Greadigol
Creative Wales

Delwedd clawr: Prifysgol De Cymru

S4C: Canolfan S4C Yr Egin

Cefndir yr Adroddiad hwn

Cynhyrchir yr adroddiad hwn gan Brifysgol De Cymru gyda Cymru Greadigol. Ei nod yn fwriadol yw dyrchafu gwelededd y sector cynhyrchu ffilm a theledu y tu hwnt i Brifddinas-Ranbarth Caerdydd^[1] (CCR), gan gydnabod bod twf yn y sector hwn o bwys i economi'r genedl gyfan. Nid yw'r sector sgrin yng Nghymru wedi'i gyfyngu i Brifddinas-Ranbarth Caerdydd. Mae Arolwg Sgrin Cymru yn rhoi mewnwelediad i'r sector cynhyrchu ffilm a theledu. Mae'n mapio rhai o nodweddion penodol y micro-glystyrau rhanbarthol yng ngorllewin a gogledd Cymru ac yn darparu tystiolaeth o'r heriau a'r cyfleoedd penodol sy'n wynebu cwmnïau, gweithwyr a dysgwyr yn yr economïau sgrin rhanbarthol hyn.

^[1] Mae Prifddinas-Ranbarth Caerdydd (CCR) yn cynnwys y 10 ardal awdurdod lleol yn Ne-ddwyrain Cymru - Blaenau Gwent; Pen-y-bont ar Ogwr; Caerffili; Caerdydd; Merthyr Tudful; Sir Fynwy; Rhondda Cynon Taf; Torfaen a Bro Morgannwg.

Ynglŷn â'r Adroddiad hwn

Ym mis Ionawr 2021 cyhoeddodd Prifysgol De Cymru Gwaith Sgrin 2020 | Clwstwr, mapio manwl o'r sector sgrin ehangach yn y CCR gyda chefnogaeth cyllid gan Gyngor Ymchwil y Celfyddydau a'r Dyniaethau a gyrchwyd trwy Clwstwr. Mae'r adroddiad hwn ar gael yn Gymraeg a Saesneg o wefan Clwstwr^[2].

Mae Arolwg Sgrin Cymru 2021 yn ymestyn cyrhaeddiad daearyddol ein mapio cynharach o sector sgrin Prifddinas-Ranbarth Caerdydd yn sylweddol. Cynhaliwyd yr holl ymchwil a gasglwyd yn Arolwg Sgrin Cymru yn ystod 2021, gyda chasglu data yn canolbwyntio ar y gwanwyn a'r haf pan oedd cynhyrchu ffilm a theledu yn cychwyn ar ôl cyfnod clo hir COVID-19. O ganlyniad, mae'n rhoi mewnwelediadau dadlennol i effaith barhaus y pandemig COVID-19 ar y sector ffilm a theledu ar draws Cymru.

Erbyn hyn mae cryn dipyn o lenyddiaeth polisi academiaidd a chyhoeddus yn bodoli sy'n dadlau dros bwysigrwydd clystyrau trefol mawr a'r rôl y mae lle yn ei chwarae wrth lunio a thyfu economi greadigol y DU. Gwnaed buddsoddiad cyhoeddus sylweddol yn ystod y blynyddoedd diwethaf gan Lywodraethau'r DU a Chymru mewn mentrau strategol fel Rhaglen Clwstwr Diwydiannau Creadigol UKRI i helpu i sbarduno twf economaidd trwy arloesi. Yn anochel mae'r crynhoad hwn o adnoddau a ffocws wedi arwain at gwestiynau am arwyddocâd ardaloedd rhanbarthol eraill neu

'ficro-glystyrau' sy'n helpu i lunio economi greadigol y DU. Yn gynyddol rydym yn dechrau darllen dadleuon sy'n herio'r ffocws unigryw ar economïau trefol mawr. Mae Arolwg Sgrin Cymru 2021 yn siarad i'r agenda honno sy'n dod i'r amlwg. Mae'n cyflwyno canfyddiadau sy'n dangos effaith seilwaith rhanbarthol a phatrymau gwaith penodol yn economïau rhanbarthol Cymru, ac sy'n tystio i realiti penodol gweithio yn y sector cynhyrchu ffilm a theledu y tu allan i'r brifddinas.

Mae'r adroddiad hwn yn darparu tystiolaeth a mewnwelediad i helpu i ysgogi gweithredu strategol i gefnogi'r sector cynhyrchu ffilm a theledu Cymru gyfan. Mae gweithlu medrus yn hanfodol i ddyfodol y sector. Mae pandemig COVID-19 wedi darparu her ddwys i ddaearyddiaeth llafur creadigol gan ddatgelu faint o weithio o bell sy'n bosibl a sut y gall technoleg ddarparu llwybrau i gysylltu pobl ar draws ffiniau daearyddol a oedd wedi ymddangos yn anorchfygol. Ond mae hefyd yn darparu tystiolaeth o sut mae arferion gwaharddol, diffyg cysylltedd strategol a diffygion seilwaith yn parhau i gyfyngu ar gyfleoedd i ddysgwyr, gweithwyr a chwmnïau yn y sector cynhyrchu ffilm a theledu.

Cenhadaeth ddinesig Prifysgol De Cymru yw gweithio mewn partneriaeth ag eraill sy'n gweld y bylchau mewn sgiliau, anghenion a chyfleoedd coll er mwyn adeiladu sector ffilm a theledu mwy cynhwysol, uchelgeisiol a chynaliadwy yng Nghymru. Mae'n bryd nawr buddsoddi mewn sgiliau, buddsoddi mewn pobl, buddsoddi yn yr holl leoedd lle gellir dod o hyd i dalent a lle y gall ragori.

^[2] <https://clwstwr.org.uk/>

Crynodeb Gweithredol

Nod Arolwg Sgrin Cymru 2021 yw mapio'r sector ffilm a theledu y tu hwnt i Brifddinas-Ranbarth Caerdydd a thrwy wneud hynny, gwella ein dealltwriaeth o'r economïau rhanbarthol pwysig hyn. Gan weithio mewn partneriaeth â Cymru Greadigol, canolbwynt yr ymchwil hon yw archwilio heriau sgiliau ac anghenion hyfforddi'r diwydiant ledled Cymru. Er nad dyna brif ffocws yr adroddiad hwn, mae ein hymchwil yn taflu goleuni ar y newidiadau a welwyd yn y sector sgrin yn dilyn 18 mis cyntaf pandemig COVID-19. Defnyddir y term 'Cymru gyfan' yn yr adroddiad hwn i gyfeirio at bob rhan o Gymru ac eithrio CCR.

S4C: delwedd stoc

Canfyddiadau

Canfyddiad 1: Clystyrau Creadigol yng Nghymru

Mae dau glwstwr creadigol y tu allan i CCR, un wedi'i leoli yng ngogledd-orllewin Cymru a'r llall yn ne-orllewin Cymru. Er eu bod yn sylweddol llai o ran maint o gymharu â chlwstwr Caerdydd, mae'r diwydiannau creadigol yn cynrychioli sector twf allweddol yn y rhanbarthau, gyda thwf a ragwelir o 6% yng ngogledd Cymru^[3] ac 11.3% yn ne-orllewin Cymru o'i gymharu â thwf ar lefel genedlaethol o 3%^[4].

Canfyddiad 2: Cydweithrediad Diwydiant/ Addysg

Canfu ein hymchwili mai dim ond 40.7% o'r cwmnïau a arolygwyd oedd yn cydweithredu neu'n gweithio gyda phrentisiaethau, darparwyr Addysg Uwch neu Addysg Bellach, a bod canran y cwmnïau a oedd yn cydweithredu â darparwyr hyfforddiant eraill hyd yn oed yn is, gyda dim ond 37% yn nodi eu bod yn gwneud hynny.

Canfyddiad 3: Prinder Sgiliau

Ar hyn o bryd mae nifer o fylchau sgiliau yn effeithio ar y diwydiant sgrin Cymru gyfan yn 2020-21. Roedd y rolau penodol a nodwyd gan fwy nag un ymatebydd yn cynnwys

Golygyddion, Cynorthwyywyr Golygu, Ymchwilwyr a Chynhyrchwyr. Rhestrwyd prinder gyrwyr HGV hefyd fel un o'r prif broblemau sy'n wynebu darparwyr gwasanaethau ar gyfer y diwydiant sgrin. Fodd bynnag, mae'r argyfwng presennol o ran gyrwyr HGV yn tynnu sylw at ba mor ddeinamig yw'r anghenion mewn sector diwydiannol sy'n newid. Felly, mae angen arolwg blynyddol o brinder sgiliau i ddarparu tystiolaeth gyfoes o anghenion sgiliau.

Canfyddiad 4: Gweithlu Symudol

Mae'r gweithlu ffilm a theledu Cymru gyfan yn dangos lefelau uchel o symudedd. Datgelodd ein hymchwili fod 80.7% o weithwyr llawrydd wedi teithio neu'n adleoli i weithio dros y 12 mis diwethaf, gyda 46.1% yn teithio y tu allan i Gymru i weithio a 38.4% yn teithio i Gaerdydd. O'r rhai a arolygwyd, dim ond gweithwyr llawrydd yng ngogledd Cymru a ddaeth o hyd i waith yn eu hardal.

Canfyddiad 5: Sector o Fusnesau Bach a Chanolig (BBaCh)

Mae'r sector cynhyrchu ffilm a theledu Cymru gyfan yn cynnwys BBaCh yn bennaf. Roedd 59.3% o'r cwmnïau a arolygwyd gennym yn cyflogi llai na 4 aelod o staff.

^[3] <https://northwaleseab.co.uk/sites/nweab/files/documents/Skills%20Employment%20Plan%20A4.pdf>

^[4] <http://online.flipbuilder.com/itet/kycm/mobile/index.html>

Canfyddiad 6: Priffyrdd Talent

Mae cynhyrchu ffilm a theledu yn ddiwydiant peripatetig ac mae cynhyrchu yn ddibynnol iawn ar rwydwaith trafnidiaeth effeithlon; o ganlyniad, mae angen llwybrau mynediad a seilwaith. Yng Nghymru, lleolir clystyrau creadigol ar hyd y prif lwybrau i mewn ac allan o Gymru. Mae pwysigrwydd mynediad i “goridor yr M4” i gwmnïau yn Ne Cymru wedi'i ddogfennu'n dda. Fodd bynnag, mae'r adroddiad hwn yn tynnu sylw at bwysigrwydd economaidd yr A55 a chysylltedd rhwng clwstwr sgrin gogledd Cymru a'r ganolfan cynhyrchu sgrin yng Ngogledd Orllewin Lloegr o amgylch Salford Quays. Nododd sawl cwmni yn y clwstwr hwn fod gwaith yn cael ei golli i gwmnïau y tu allan i Gymru oherwydd eu hagosrwydd at brif rydweliâu'r M4 a'r A55.

Canfyddiad 7: Cynnwys Ffeithiol ar gyfer Darlledwyr Gwasanaethau Cyhoeddus

Mae Darlledwyr Gwasanaeth Cyhoeddus (PSBs) yn hanfodol i'r sectorau cynhyrchu teledu yng ngogledd a gorllewin Cymru. Roedd dros 90% o'r cynnwys a grëwyd gan y cwmnïau cynhyrchu mwy y tu allan i CCR (yn cyflogi rhwng 25 a 55 o weithwyr) ar gyfer PSBs, sef S4C, y BBC a Channel 4. Tra bod clwstwr Caerdydd yn gysylltiedig â thwf enfawr cynhyrchu drama, y tu allan i'r rhanbarth hwn ffeithiol ac adloniant ffeithiol yw'r prif genrau cynhyrchu.

Canfyddiad 8: Recriwtio Trwy Ddulliau 'Ar Lafar'

Rhestrwyd dulliau anffurfiol fel y brif ffynhonnell recriwtio gan gwmnïau a gweithwyr llawrydd. Rhestrodd 77.7% o gwmnïau 'ar lafar' fel dull recriwtio gyda 76.9% o weithwyr llawrydd yn rhestru cysylltiadau a rhwydweithiau personol fel un o'u prif ffynonellau o ddod o hyd i waith. At hynny, rhestrodd 29.6% o gwmnïau 'ar lafar' fel eu hunig ddull recriwtio. Gall gorddibyniaeth ar rwydweithiau ac arferion llogi hynafol ei gwneud hi'n anodd i dalent newydd, yn enwedig o gymunedau Du, Asiaidd a Lleiafrifoedd Ethnig a chefnidiroedd economaidd-gymdeithasol isel dorri tir newydd i'r diwydiant. Er gwaethaf mentrau diwydiant diweddar, mae'r ddibyniaeth hon ar ddulliau 'ar lafar' a rhwydweithiau presennol ar gyfer recriwtio yn parhau i fod yn rhwystr i gynyddu amrywiaeth ar draws y sector.

Canfyddiad 9: Gweithio o Bell

Rhestrodd 55.6% o'r cwmnïau a arolygwyd 'weithio o bell' fel y newid mwyaf sylweddol i batrymau gwaith yn y sector sgrin dros y 18 mis diwethaf. Mae gweithio o bell nid yn unig wedi effeithio ar y ffordd y mae pobl yn ymgymryd â'u gwaith, ond mae hefyd wedi effeithio ar y ffordd y mae pobl yn derbyn hyfforddiant ffurfiol ac anffurfiol yn y swydd. O safbwynt sgiliau, mae pryder cynyddol bellach ynghylch sut y gellir ymgymryd â mentora a chysgodi yn ystyrlon pan nad yw pobl yn gorfforol yn yr un gofod. Mae cynhyrchu ffilm a theledu (gan gynnwys ôl-gynhyrchu) yn gêm tîm lle mae cydleoli wedi bod yn sylfaen i sut mae pobl yn dysgu oddi wrth ei gilydd.

Canfyddiad 10: Cymru Greadigol o Safbwynt Rhanbarthol

Datgelodd ein hymchwil ganfyddiadau bod Cymru Greadigol yn blaenoriaethu'r de-ddwyrain ac nad yw'n bresennol mewn rhannau eraill o Gymru. Gwelsom fod absenoldeb sianel gyfathrebu gwbl weithredol a llawn gwybodaeth yn rhwystro proffil Cymru Greadigol. Dim ond 57.6% o'r gweithwyr llawrydd a arolygwyd oedd wedi clywed am Cymru Greadigol. O'r rheini, roedd 33.3% yn ansicr ynghylch sut y gallai Cymru Greadigol eu cefnogi. Yn yr un modd, dim ond 33.3% o ddarparwyr gwasanaethau oedd wedi clywed am Cymru Greadigol. Mewn cyferbyniad, roedd 88.9% o'r cwmnïau cynhyrchu a arolygwyd yn ymwybodol o Cymru Greadigol.

Canfyddiad 11: Buddsoddiad Tryloyw mewn Hyfforddiant

Canfu ein hymchwil fod angen cyfleu mwy o dryloywder i randdeiliaid o ran cyfleoedd cyllido a hyfforddiant. Dylai amcanion clir fod yn ofyniad yr holl ddarpariaeth hyfforddiant a gefnogir gan Cymru Greadigol. Thema gyffredin a ddaeth i'r amlwg o'r ymchwil oedd awydd i weld buddsoddiadau tymor canolig a thymor hir parhaus mewn cyflwyno rhaglenni sgiliau yn hytrach na dibynnu'n llwyr ar fentrau tymor byr. Ystyriwyd bod buddsoddiad tymor canolig a thymor hir yn hanfodol wrth gefnogi'r sector hyfforddiant preifat ac a ariennir yn gyhoeddus. Fe'i gwelwyd hefyd fel cyfle i sicrhau newid mewn meysydd nad ydynt yn addas ar gyfer enillion cyflym. Mae'r

rhain yn cynnwys meysydd fel amrywiaeth a chynhwysiant a sgiliau dal busnes.

Canfyddiad 12: Hyblygrwydd wrth Ariannu

Rhoddwyd canmolïaeth mewn perthynas â'r Gronfa Cynhyrchu a'r Gronfa Datblygu, ynghyd â'r gwaith sylweddol a wnaed gan Cymru Greadigol yn ystod pandemig COVID-19 i gefnogi'r sector sgrin yng Nghymru. Fodd bynnag, roedd rhai yn teimlo bod angen mwy o hyblygrwydd i gefnogi rhai mathau o gynnwys fel cynnwys ffurf fer neu brosiectau celf hybrid nad ydynt yn ffitio'n hawdd i naill ai Cronfeydd Cynhyrchu a Datblygu Cymru Greadigol neu gyllid Cyngor Celfyddydau Cymru.

Argymhellion

1

Mae sector ffilm a theledu cynaliadwy yng Nghymru yn gofyn am fuddsoddi mewn sgiliau a hyfforddiant sy'n ymestyn y tu hwnt i ymatebion tymor byr i argyfyngau uniongyrchol. Rhaid i gynllun gweithredu ar gyfer sgiliau gydbwyso ymatebion i argyfyngau tymor byr yn y farchnad lafur â chynllunio a buddsoddi tymor hir a all ganiatáu i ddarparwyr hyfforddiant a rhanddeiliaid eraill gyflawni'r newid trawsnewidiol sy'n ofynnol i adeiladu gweithlu cynhwysol.

2

Mae angen i Cymru Greadigol ddatblygu a chyhoeddi ei gynllun gweithredu ar gyfer sgiliau ar frys. Dylai'r cynllun hwn gynnwys gweledigaeth glir o'r hyn y mae Cymru Greadigol am ei gyflawni mewn partneriaeth â'r sector ar draws Cymru o ran gweithlu'r dyfodol. Bydd y cynllun hwn yn ennill ymddiriedaeth ac yn prynu i mewn os yw'n nodi meini prawf clir a thryloyw ar gyfer ei fuddsoddiad cyhoeddus mewn sgiliau a hyfforddiant gweithlu ac yn cydnabod y gwahanol flaenoriaethau ac anghenion ar draws Cymru.

3

Rhaid i gynllun gweithredu sgiliau sy'n gwasanaethu Cymru gyfan ddechrau drwy gydnabod y gwahanol allbwn a'r anghenion sgiliau sydd gan y micro-glystyrau yng Nghymru. Ni all ganolbwyntio'n gyfan gwbl ar y CCR os yw'n dymuno ysgogi twf a chynhwysiant yn y sector hwn ar draws y wlad gyfan. Dylai cynllun gweithredu Cymru Greadigol dargedu cyfleoedd ar gyfer twf mewn teledu ffeithiol ac yng ngallu cwmnïau cynhyrchu y tu allan i CCR i ennill comisiynau cyfresi sy'n dychwelyd.

4

Rhaid i Cymru Greadigol sicrhau bod anghenion sgiliau penodol a chyfleoedd busnes micro-glystyrau rhanbarthol Cymru yn llywio ei holl weithgaredd ac yn cael ei gynrychioli yng nghyfansoddiad ei grwpiau cynghori a'i Fwrdd. Rhaid i anghenion y micro-glystyrau rhanbarthol hyn fwydo'n uniongyrchol i gynllun gweithredu sgiliau Cymru Greadigol ar gyfer y sector sgrin. Mae modd cyfoethogi safle Cymru Greadigol ymhlith y diwydiant a darparwyr hyfforddiant trwy wneud ymgysylltu a chynrychiolaeth ar draws Cymru yn flaenoriaeth. Yng Nghymru, fel mewn mannau eraill o'r DU, "mae talent ym mhobman, ond nid yw cyfle"^[5]. Trwy flaenoriaethu cymorth ar gyfer y clystyrau rhanbarthol o safbwynt cadw talent a datblygu sgiliau mae modd gwella amrywiaeth a chyfleoedd creadigol ar draws y sector gyfan.

^[5] <https://www.artsmark.org.uk/news/de-montfort-university-and-arts-council-england-launch-talent25>

5

Rhaid i ddarpariaeth hyfforddiant tymor hir fod yn agored i ddarpariaeth ar-lein ac yn bersonol yn dibynnu ar anghenion defnyddwyr. Dylai cyllidebau adlewyrchu gwerth y ddau fath o ddarpariaeth. Dylem gadw'r hygyrchedd gwell a gynigir gan hyfforddiant ar-lein lle mae'n caniatáu ar gyfer cynnig mwy cynhwysol a hygyrch. Mae angen i fentora o bell fod yn rhan o unrhyw strategaeth hyfforddiant yn y dyfodol.

6

Mae angen ystyried gweithio o bell yn gyfannol wrth gynllunio darpariaeth hyfforddiant yn y dyfodol ac nid ei ystyried yn fwled arian ar gyfer ymgysylltu. Nid yw gweithio o bell, ynddo'i hun, yn goresgyn rhwystrau i gynhwysiant.

7

Mae angen gweithredu i gefnogi partneriaethau strwythurol, tymor canolig rhwng AU, AB a darparwyr hyfforddiant eraill a chwmnïau cynhyrchu. Mae angen ymyrraeth i helpu i frocera'r partneriaethau hyn. Mae hyn yn arbennig o ddifrifol i gwmnïau cynhyrchu micro a bach a darparwyr addysg a hyfforddiant nad ydynt wedi'u lleoli mewn clystyrau sgrin mwy.

8

Mae angen gweithredu i fynd i'r afael â'r prinder sgiliau mewn gwaith aml-sgil yn y Gymraeg mewn rolau cynhyrchu fel Cynhyrchwyr Golygu a Chyfarwyddwyr Cynhyrchwyr Saethu.

9

Mae angen datblygu sgiliau busnes teilwredig ar gyfer BBaCh ffilm a theledu Cymru ar frys ar draws Cymru. Dylai hyn fod yn elfen graidd o gynllun gweithredu Cymru Greadigol ar sgiliau a'i bartneriaeth â'r diwydiant. Rhaid i gynnig sgiliau arweinyddiaeth busnes siarad iaith y sector; rhaid iddo weithio gyda dealltwriaeth ddofn o fodelau a heriau busnes y sector. Mae angen cynnig hyblyg o ystyried patrymau gwaith y sector sy'n seiliedig ar brosiectau a'i ddibyniaeth ar weithlu ar ei liwt ei hun. Mae angen gwell gwybodaeth am y farchnad, gwell dealltwriaeth o fodelau cyllido mewn marchnad cyfryngau cydgyfeiriol, a gwell sgiliau arweinyddiaeth busnes er mwyn iddynt ddal busnes mewn marchnad cydgyfeiriol fyd-eang.

10

Dylai llysgenhadon ffilm a theledu gael eu nodi a'u cefnogi gydag adnoddau i helpu i sbarduno newid ac arloesedd ym musnesau bach a chanolig Cymru. Dylai llysgenhadon ganolbwyntio ar feysydd allweddol o gyfle busnes fel arloesi mewn cynnwys a chreu Eiddo Deallusol ar draws llwyfannau ac ar draws ffilm, teledu a gemau, a llwyddiant wrth ennill busnes y tu hwnt i gomisiynau Darlledwyr Gwasanaethau Cyhoeddus presennol. Gallai llysgenhadon ddarparu eiriolaeth cymheiriaid i gymheiriaid pwerus i BBaCh sy'n dangos sut y gellir cyflawni arfer da ar amrywiaeth a chynhwysiant wrth recriwtio, cadw a lles ac y gall arwain at newid trawsnewidiol sy'n gwneud y diwydiant yn lle gwell i bawb weithio ynddo.

11

Mae angen gweithredu i wella lles gweithwyr mewn ffilm a theledu. Mae hyn yn cynnwys gweithwyr llawrydd sy'n cynnwys canran uchel o weithlu'r sector hwn. Rhaid i les ddod yn rhan annatod o arferion cyflogaeth a diwylliant gweithle'r diwydiant os yw cyllid cyhoeddus i gael ei fuddsoddi yn y sector. Mae'n well cyflawni gweithredoedd diriaethol i helpu i sicrhau newid trawsnewidiol o'r fath gyda phartneriaid gan gynnwys undebau llafur fel Bectu, Equity, Undeb y Cerddorion, Undeb Cenedlaethol y Newyddiadurwyr ac Urdd Awduron Prydain Fawr, cynrychiolwyr diwydiant fel TAC a PACT a'r cyllidwyr cyhoeddus a chomisiynau fel Cymru Greadigol, Ffilm Cymru a Darlledwyr Gwasanaeth Cyhoeddus. Dylid rhannu arfer da, gan gynnwys, er enghraifft, gwaith a wnaed gan CULT Cymru/ Bectu, a'r adnoddau cyfoethog a gynhyrchir ar les gan Film and TV Charity^[6] yn eang gyda'r sector. Dylid rhoi cefnogaeth i BBaCh i'w helpu i integreiddio'r adnoddau hyn yn eu polisiau a'u diwylliant cyflogaeth eu hunain. Gall cyllidwyr cyhoeddus ddefnyddio adnoddau o'r fath i gefnogi newid ymddygiad yn weithredol a hefyd i asesu a yw BBaCh yn chwarae eu rhan yn weithredol wrth gymryd camau pendant i wella lles.

12

Symudedd yw un o'r prif rwystrau i weithwyr unigol gael gwaith mewn ffilm a theledu mewn ardaloedd gwledig a lled-drefol yng Nghymru. Mae hyn yn arbennig o ddifrifol mewn ardaloedd gwledig a lled-drefol sydd ag amddifadedd economaidd-gymdeithasol lefel uwch. Byddai cronfa deithio i gefnogi mynediad hyfforddeion i hyfforddiant, gan gynnwys y tu allan i oriau penodol, yn darparu ateb diriaethol i helpu i wella'r siawns o gael cyflogaeth sgil uchel yn yr ardaloedd hyn.

^[6] <https://filmtvcharity.org.uk/your-support/mental-wellbeing/resources/supporting-your-team/>

Cyflwyniad a Chefndir

Dros y 12 mis diwethaf mae'r sector sgrin yng Nghymru wedi gweld twf sylweddol mewn cynhyrchu ffilm a theledu. Mae hyn yn cynnwys twf mewn cynhyrchu domestig a buddsoddiad mewnol o'r tu allan i Gymru. Mae Cymru yn elwa o dirweddau rhyfeddol a gweithlu talentog oherwydd ei diwydiannau creadigol sefydledig. Fodd bynnag, wrth i'r galw am ffilmio yng Nghymru gynyddu, rydym yn gweld prinder cyffredinol mewn staff cynhyrchu medrus a darparwyr gwasanaethau. Gan adeiladu ar adroddiad Gwaith Sgrin 2020 a edrychodd ar heriau sgiliau ac anghenion hyfforddi'r diwydiant ym Mhrifddinas-Ranbarth Caerdydd, mae'r ymchwili hwn yn canolbwyntio ar weddill Cymru, a'i nod yw deall cyflwr y diwydiant sgrin ar draws Cymru.

Ar ôl i gynhyrchu ailddechrau yn dilyn lleddfu cyfyngiadau COVID-19, mae sector sgrin Cymru wedi gweld ffyniant mewn ffilmio rhyngwladol a domestig. O Havoc (Netflix) Severn Screen, His Dark Materials (BBC) gan Bad Wolf, Save The Cinema gan Sky (Sky Cinema gyda chefnogaeth cyllid gan Film Cymru) i Stad gan Triongl/ Cwmni Da (S4C), amcangyfrifir bod diwydiant ffilm a theledu Cymru yn gweld ei gyfnod prysuraf yn ystod y blynyddoedd diwethaf^[7].

Er y dylid yn wir dathlu twf y diwydiant sgrin yng Nghymru, mae'r sector sgrin yn dychwelyd i dirwedd wahanol iawn ar ôl y cyfnod clo. Bu cynnydd sylweddol yn nifer y bobl sy'n gweithio o bell, yn enwedig y rhai mewn rolau rheoli,

gweinyddol ac ôl-gynhyrchu, ac mae amodau gwaith diogel COVID-19 ar set hefyd wedi dod â heriau newydd. Un maes lle mae'r newidiadau hyn wedi cael effaith sylweddol yw trwy ddarparu hyfforddiant a'r cyfleoedd sydd ar gael ar gyfer hyfforddiant yn y gwaith. Mae'r galw cynyddol ar y diwydiant wedi tynnu sylw at y diffyg gwirioneddol a chyfredol yng ngweithlu sgrin medrus Cymru yn gyffredinol, yn enwedig mewn ardaloedd y tu allan i Brifddinas-Ranbarth Caerdydd. Mae ymchwili flaenorol a sylw'r wasg wedi canolbwyntio'n aml ar gynrychiadau rhyngwladol a rhwydwaith sy'n gysylltiedig â chwmnïau a stiwdios cynhyrchu annomestig neu CCR. Er mwyn cynnal y diwydiant hwn sy'n tyfu, mae angen gwell dealltwriaeth o'r sector sgrin ar draws y wlad gyfan a sut y gellir cyfeirio buddsoddiad i sicrhau y gall Cymru gynnal y diwydiant pwysig hwn.

^[7] <https://www.bbc.co.uk/news/uk-wales-58409551>

The Light/ Y Golau: Ffilmio ar leoliad yn Llanymddyfri

Methodoleg

Mae Arolwg Sgrin Cymru 2021 yn nodi cyfansoddiad a nodweddion y sector ffilm a theledu y tu hwnt i Brifddinas-Ranbarth Caerdydd ac yn archwilio'r ddarpariaeth alwedigaethol berthnasol sydd ar gael, heriau sgiliau, ac anghenion hyfforddiant yn y diwydiant. Cafodd darparwyr hyfforddiant diwydiant ac ôl-16 eu cynnwys yn yr astudiaeth hon gyda'r nod o ddarparu trosolwg cynhwysfawr o'r heriau sy'n wynebu'r sector yng ngogledd, canolbarth a gorllewin Cymru.

Dulliau

Dechreuwyd y broses o gasglu data ym mis Ebrill 2021 a pharhaodd tan ddiwedd mis Medi 2021. Mabwysiadwyd methodoleg dulliau cymysg gan ddefnyddio arolygon, cyfweiliadau ac ymchwil desg.

Ein nodau ymchwil oedd:

1. Mapio'r cwmnïau cynhyrchu ffilm a theledu sy'n gweithredu o fewn y sector sgrin Cymru gyfan.
2. Nodi'r prif heriau sy'n wynebu cwmnïau a gweithwyr llawrydd sy'n gweithio yn y sector Cymru gyfan.
3. Asesu'r ddarpariaeth hyfforddiant, galwedigaethol ac addysgol ôl-16 sy'n bodoli ar gyfer y sector sgrin Cymru gyfan.
4. Nodi prinder sgiliau ac anghenion hyfforddiant sy'n rhwystro gallu'r sector i fod yn gynaliadwy a thyfu ar draws Cymru gyfan.
5. Deall yr effaith y mae COVID-19 wedi'i chael ar y diwydiant o safbwynt hyfforddiant a sgiliau.
6. Nodi rhwystrau yn nealltwriaeth y cyhoedd a'r diwydiant o genhadaeth Cymru Greadigol, y gefnogaeth sydd ar gael, a'r strategaeth fuddsoddi ar gyfer y sector Cymru gyfan.

Diffinio'r Sector Ffilm a Theledu

Er mwyn cael eu cynnwys roedd angen i gwmnïau neu sefydliadau fod:

1. yn weithredol ac yn cynhyrchu cynnwys ffilm a theledu ar gyfer darllediad cyhoeddus,
2. yn darparu gwasanaethau (e.e. dronau, offer camera, styntiau) ar gyfer cynyrchiadau ffilm a theledu,
3. yn weithredol yng Nghymru ond y tu allan i'r 10 ardal awdurdod lleol sy'n cynnwys Prifddinas-Ranbarth Caerdydd. Gwnaethom eithrio cwmnïau y mae eu prif allbwn yn gynhyrchiad hyrwyddo, cynnwys sgrin 'dan arweiniad cleientiaid' at ddibenion cysylltiadau cyhoeddus, cyfathrebu, marchnata, hyrwyddo brand cynnyrch neu wasanaeth, datblygu cynnwys ar-lein math dylanwadol a chwmnïau gemau.

Ymchwil Ddesg

Mapiwyd cwmnïau cynhyrchu ffilm a theledu trwy ddefnyddio cronfeydd data Tŷ'r Cwmnïau a FAME. Mae cyfyngiadau sylweddol gyda defnyddio codau SIC i nodi cwmnïau ffilm a theledu yn gywir oherwydd bod y codau eu hunain yn enwog am fod yn amwys ac yn aml nid yw cwmnïau'n eu deall yn dda pan fyddant yn dosbarthu eu hunain. Felly roedd angen glanhau data i gynnal gwiriad synnwyr chwiliadau cychwynnol.

Fe ddefnyddion ni Gronfa Ddata FAME trwy Bureau Van Dijk. Mae FAME yn cynnig gwybodaeth gynhwysfawr am gwmnïau cyhoeddus a phreifat yn y DU ac Iwerddon. Mae'n galluogi ymchwilwyr i chwilio cwmnïau unigol a nodi sut mae eu gweithgaredd economaidd yn cael ei ddosbarthu a'r math o weithgaredd economaidd maen nhw'n ei gynnal.

Defnyddiwyd data cwmni o FAME i gyrchu'r Dosbarthiad Diwydiannol Safonol (SIC) o Weithgareddau Economaidd gan ganolbwyntio ar godau SIC cynradd ac eilaidd, gan gwmpasu ystod o feysydd lle mae sefydliadau'n hunan-ddosbarthu fel busnes sy'n cynhyrchu cynnwys sgrin proffesiynol fel gweithgaredd busnes craidd. Llawrlwythwyd yr holl ddata a gasglwyd o FAME ym mis Mai 2021. Gwnaethom nodi codau SIC i ddechrau sy'n ymwneud yn uniongyrchol â'r hyn a ddosberthir yn fras fel 'Sectorau Clyweledol'. Dilynwyd hyn gan lanhau set ddata'r holl gwmnïau nad oeddent yn cwrdd â'r meini prawf cynhwysiant.

Yna gwiriwyd cwmnïau yn erbyn adroddiadau ariannol diweddar a ffeiliwyd i Dŷ'r Cwmnïau a ph'run a oedd gan y

cwmni wefan gyfoes neu bresenoldeb cyfryngau cymdeithasol. Gwnaethom 'wiriad synnwyr' gyda sefydliadau diwydiant a chysylltiadau sydd â gwybodaeth sectoraidd cyfredol ynghylch sefydliadau 'byw' sy'n gweithredu yng Nghymru y tu allan i CCR. Gwnaethom hefyd groeswrio gyda chyflwyniadau i arolwg cyfrifiad y diwydiant.

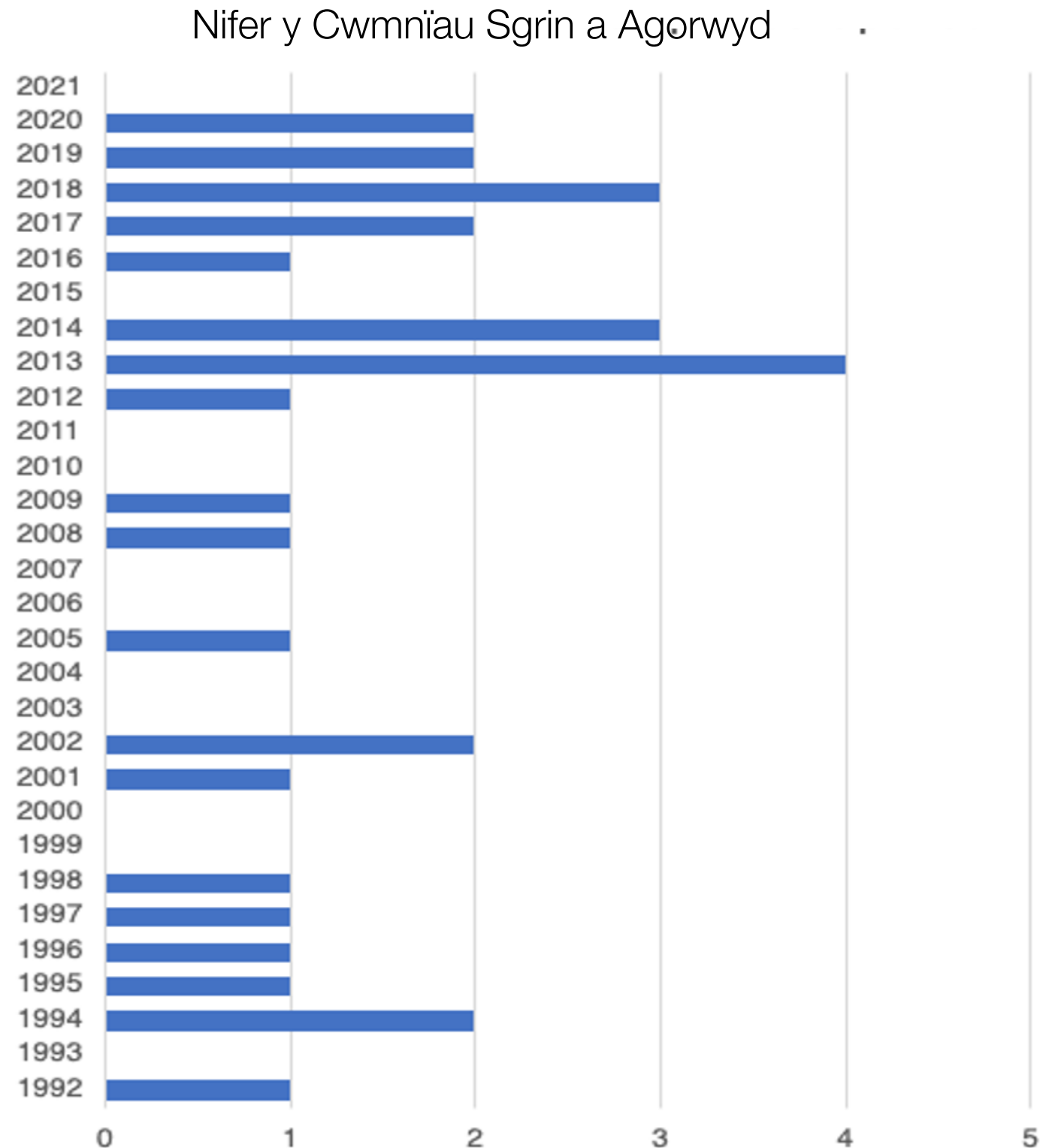
Gwnaethom eithrio cwmnïau y mae eu prif allbwn yn gynnwys hyrwyddo, er enghraifft fideos hyrwyddo ar gyfer cwmnïau masnachol y tu allan i'r sector diwydiannau creadigol. Roedd dau achos prawf: StoryJar, a gynhyrchodd ddwy ffilm ddrama fer, a Focus Shift Films, a gynhyrchodd un ffilm ddrama fer. Cafodd y rhain eu heithrio o'r rhestr oherwydd eu prif weithgaredd. Gellir cynnal ymchwil bellach i archwilio effaith yr asiantaethau hyn a datblygu cynnwys ar-lein math dylanwadr yng Nghymru.

Daeth yn amlwg yn gyflym fod Tinopolis yn achos arbennig yn nhirwedd y diwydiant creadigol yng Nghymru gyfan. Mae ganddo sawl cwmni sydd wedi'u cofrestru fel is-gwmnïau, cwmnïau sy'n gweithredu fel y gangen gyfreithiol-ariannol, yn ogystal â'r cwmni 'rhiant' (DMWSL 660 a DMWSL 678). Cafodd y rhain eu heithrio oherwydd nad ydyn nhw'n cynhyrchu cynnwys, cyn belled ag yr oedd hi'n bosibl darganfod. Gwnaethom hefyd eithrio cwmnïau sy'n rhan o Tinopolis, sydd wedi'u cofrestru yng Nghymru, ond sy'n gweithredu y tu allan i Gymru. Mae hyn oherwydd nad oeddem am wyro'r data i awgrymu crynodiad mwy o gwmnïau nag sy'n bodoli'n ymarferol ar lawr gwlad.

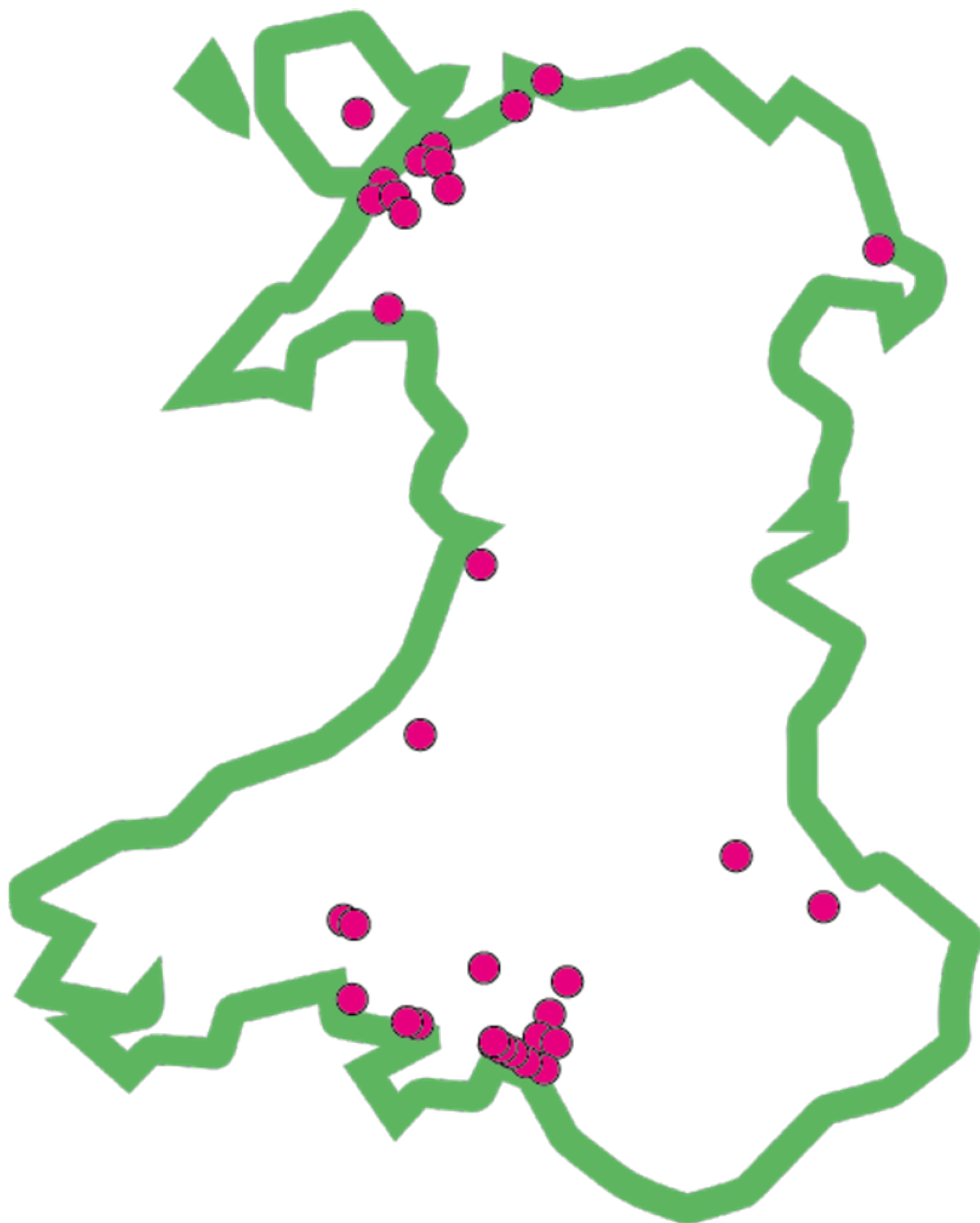
Yn olaf, gwnaethom eithrio cwmnïau sy'n gerbydau pwrpas arbennig (SPVs), a gweithwyr llawrydd sydd â chwmni cofrestredig. Mae hyn oherwydd bod yr ymchwil bresennol wedi'i hanelu at bennu'r prinder sgiliau yn y sector y mae

cwmnïau'n ei wynebu a sut maen nhw'n darparu hyfforddiant. Mae gweithwyr llawrydd yn llawer mwy tebygol o fod y rhai sy'n defnyddio hyfforddiant yn hytrach na chynnig gwasanaethau hyfforddiant.

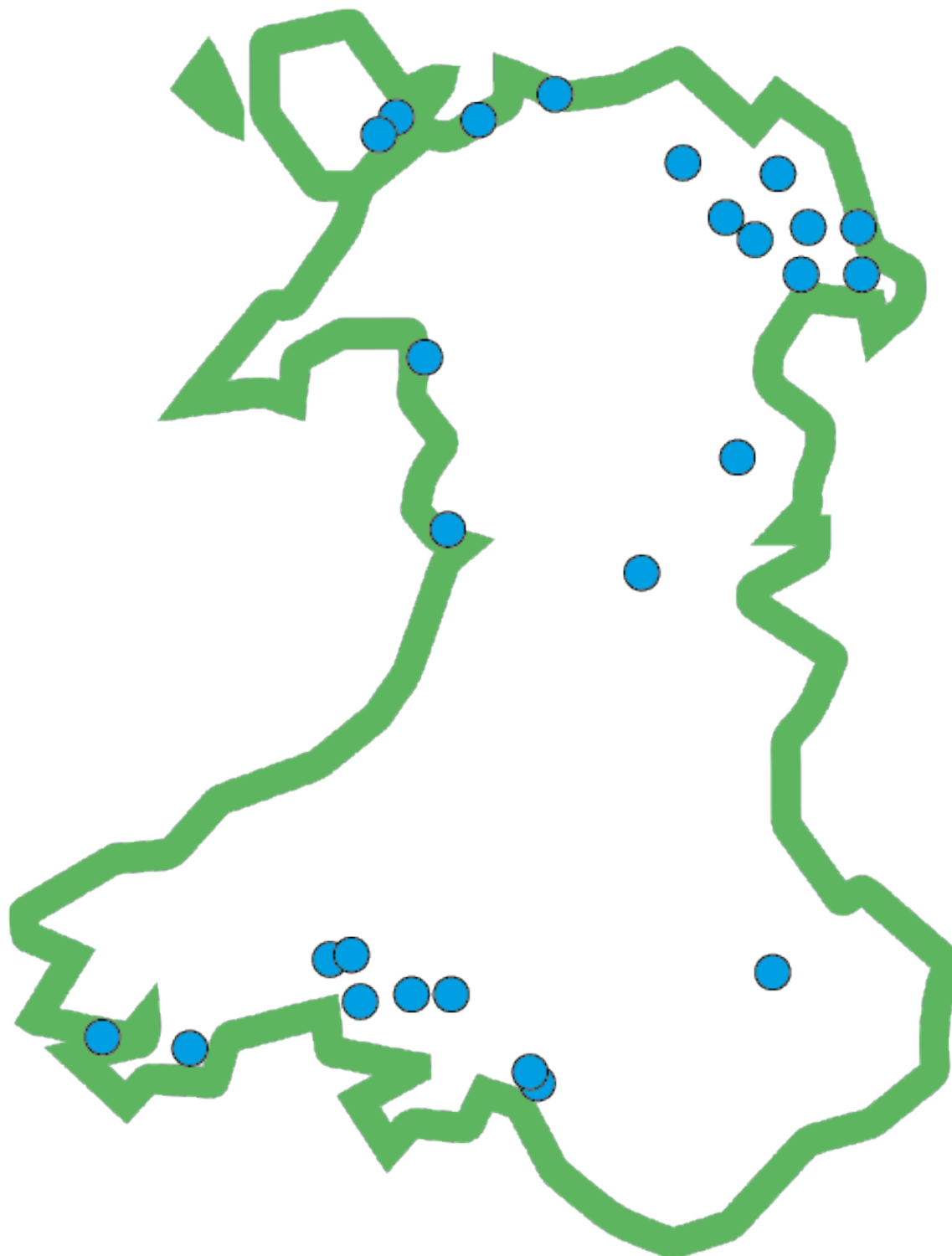
Ar adeg cynnal yr ymchwil ddesg hon, nodwyd 34 o 'gwmnïau' gweithredol sy'n cynhyrchu ac yn dosbarthu cynnwys teledu a ffilm Cymru gyfan (gan gynnwys 2 is-gwmni Tinopolis) (gweler [Map 1](#)). Sefydlwyd 18 o'r cwmnïau hyn yn ystod y 10 mlynedd diwethaf (gweler Ffigur 1). Dynodwyd 26 o ddarparwyr gwasanaethau arall (cwmnïau sy'n darparu offer camera, dronau, styntiau a thebyg) trwy'r sifft cod SIC (gweler [Map 2](#)). Cwblhaodd cwmnïau ychwanegol na chawsant eu dal yn ystod ein hymchwil ddesg ein harolwg gyda'r mwyafrif o'r rheini'n ddarparwyr gwasanaethau nad oeddent efallai wedi defnyddio'r codau SIC Clyweledol cynradd ac eilaidd. Amlygodd hyn yr anawsterau o fapio'r cwmnïau hyn ar sail y data a gymerwyd o gronfa ddata FAME.

Ffigur 1: Nifer y cwmnïau sgrin a agorwyd

Map 1: Cwmniau cynhyrchu a dosbarthwyr Cymru gyfan.

Map 2: Darparwyr Gwasanaethau y tu allan i CCR.

Darparwyr Hyfforddiant AB ac AU

Nodwyd darparwyr hyfforddiant ôl-16 trwy ddata a gymerwyd o UCAS, SYG a ffynonellau ar-lein. Crëwyd cronfa ddata yn coladu'r holl gyrsiau neu gyrsiau sy'n canolbwyntio ar gyfryngau sgrin AB ac AU gyda modiwlau dewisol ffilm a theledu yn seiliedig ar yr ymchwil hon gan gynnwys lleoliadau'r campws.

Arolygon

Lluniwyd dau arolwg; un o ddarparwyr hyfforddiant ôl-16 ac ail arolwg o'r diwydiant. Defnyddiodd arolwg y diwydiant a anelwyd at weithwyr llawrydd a diwydiannau'r sector sgrin gwestiynau canghennog gan ganiatáu i ymatebion cwmnïau a gweithwyr llawrydd gael eu nodi. Roedd yr holl gasglu data yn amodol ar gymeradwyaeth Panel Moeseg Ymchwil a Chydsyniad ym Mhrifysgol De Cymru. Roedd yr arolygon ar gael i'w cwblhau'n electronig a'u cynnal gan onlinesurveys.ac.uk. Cynhaliwyd holiaduron wedi'u cwblhau yn ddiogel ar y platfform electronig ac fe'u diogelwyd gan gyfrinair. Rhannwyd drafftiau o'r ddau arolwg gan dîm ymchwil PDC â Cymru Greadigol i gael mewnbwn ac adborth.

Roedd yr arolygon ar gael yn Gymraeg ac yn Saesneg. Lansiwyd ymgyrch cyfryngau cymdeithasol dros sawl platfform i gynyddu cyrhaeddiad yr arolwg, gyda'r holl gyfathrebiadau'n cael eu cyhoeddi'n ddwyieithog. Lansiwyd yr arolwg hyfforddiant ar 28 Mai ac arhosodd yn fyw am bythefnos, ac yna'r arolwg diwydiant a lansiwyd ar 11 Mehefin gan redeg tan 9 Gorffennaf 2021. Roedd y setiau cwestiynau

yn debyg ond nid yn union yr un fath â'r rhai a ddefnyddiwyd ar gyfer adroddiad Gwaith Sgrin 2020 i ganiatáu i gymariaethau gael eu tynnu rhwng y ddau adroddiad. Cwblhawyd cyfanswm o 89 o ymatebion i'r arolwg: 17 arolwg hyfforddiant a 72 arolwg diwydiant.

Cyfweliadau

Cynhaliwyd 12 cyfweliad lled-strwythuredig fel rhan o'r astudiaeth. Yn dibynnu ar ddewis y cyfranogwr, cynhaliwyd cyfweliadau yn bersonol neu gan ddefnyddio fideo-gynadledda. Cynhaliwyd cyfweliadau naill ai yn Gymraeg neu yn Saesneg, yn dibynnu ar ddewis y cyfranogwr. Cynhaliwyd dau gyfweliad arall dros e-bost. Roedd y cyfweleion yn cynnwys tri darparwr Addysg Bellach, un darparwr Addysg Uwch, Partneriaeth Sgiliau Rhanbarthol Gogledd Cymru, BBC Studios, S4C, TAC, Bectu, cwmni cynhyrchu yn ne-orllewin Cymru, Ffilm_Cymru a darparwyr a sefydliadau hyfforddiant eraill.

.

Dadansoddi Data a Chanfyddiadau Thematig

Cymerwyd dull thematig o gyflwyno canfyddiadau ein hymchwil. Gan fod yr ymchwil hon yn canolbwyntio ar fapio'r sector sgrin y tu hwnt i CCR, mae ein thema gyntaf yn canolbwyntio ar nodweddion y sector Cymru gyfan. Gellir darllen ein canfyddiadau ar y cyd â Phennod 2 o adroddiad Gwaith Sgrin 2020 er mwyn tynnu cymariaethau uniongyrchol rhwng y sector sgrin o fewn a thu hwnt i'r CCR. Nodwyd tair thema arall sef Prinder Sgiliau a Recriwtio, Micro-Glystyrau Cymru gyfan a Gweithio o Bell.

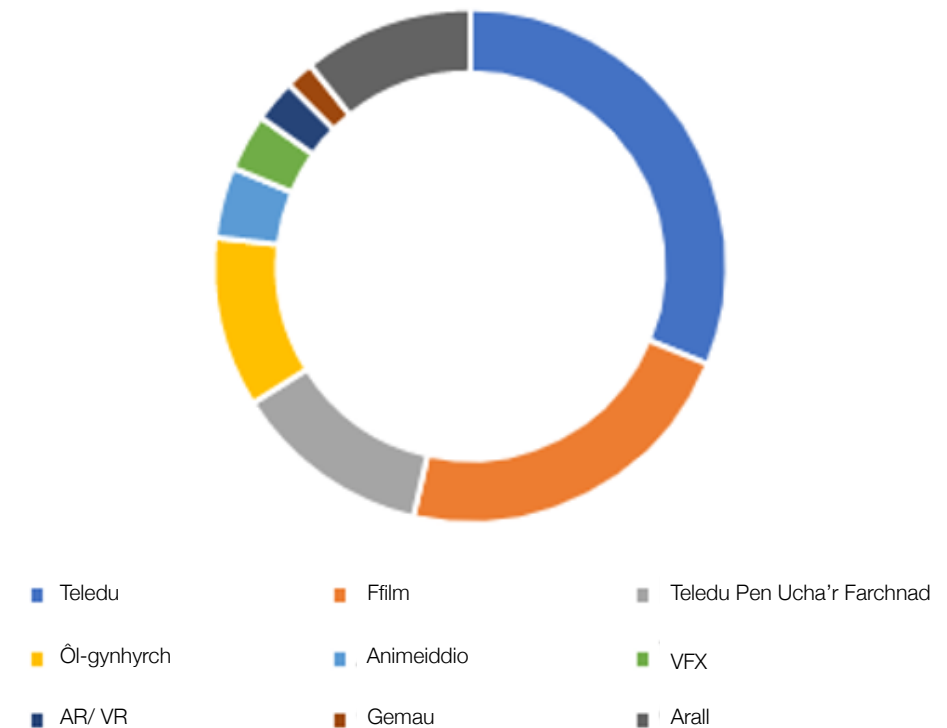
Canfyddiad Thematig 1: Nodweddion y Sector Sgrin Cymru Gyfan

Mae mwyafrif y gweithwyr llawrydd a sefydliadau ffilm a theledu sydd wedi'u lleoli y tu allan i CCR yn gweithio ym maes Teledu, Ffilm a Theledu Pen Ucha'r Farchnad. Rhestrir sectorau eraill yn Ffigur 2.

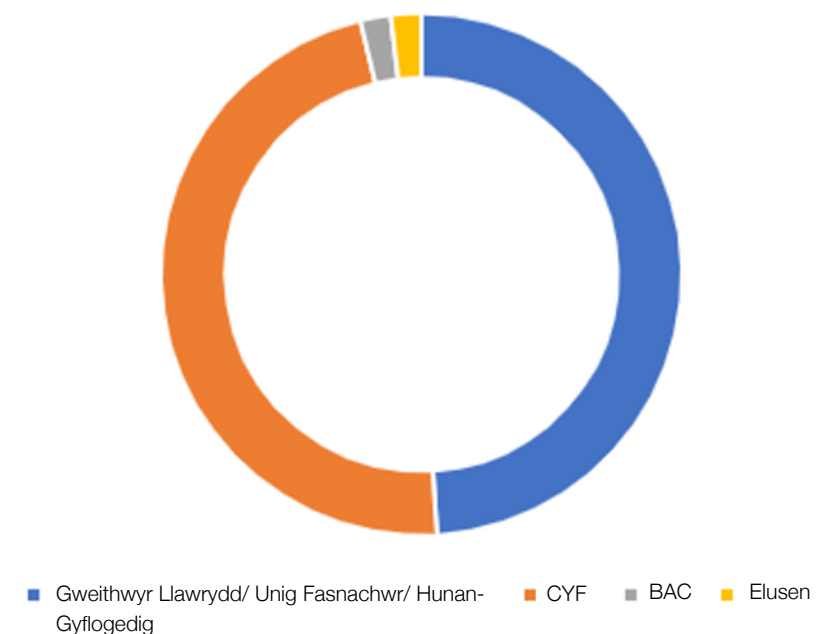
Roedd 49% o'r ymatebwyr a arolygwyd yn weithwyr llawrydd. Roedd 49% yn Gwmnïau Cyfyngedig Preifat, 1% yn Bartneriaethau Atebolrwydd Cyfyngedig ac 1% yn Elusennau.

Mae Map 3 yn dangos lleoliad a maint y cwmnïau a lleoliad gweithwyr llawrydd a gwblhaodd ein harolwg.

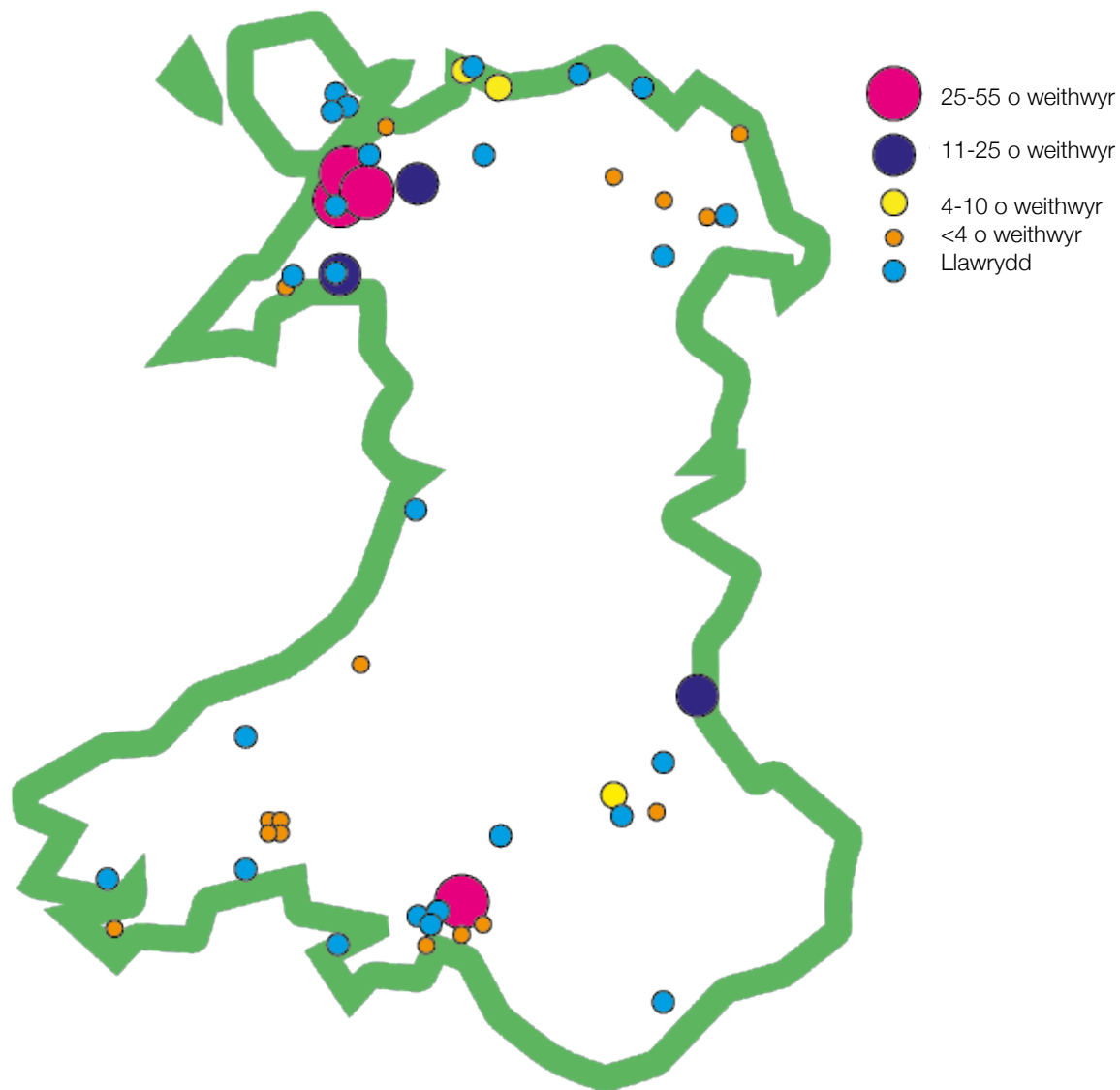
Mae ymchwil ddesg gan ddefnyddio codau SIC yn datgelu bod 34 o gwmnïau ffilm a theledu sy'n gweithredu ledled Cymru gyfan y tu allan i CCR. Cwblhaodd 44.1% o'r cwmnïau hyn ein harolwg yn ogystal â un cwmni arall a sefydlwyd ers dyddiad cau sifftio cronfa ddata FAME. Roedd nodi cwmnïau sy'n cefnogi'r diwydiant sgrin yn arbennig o anodd. Daeth ein data o hyd i 26 darparwr gwasanaethau arall yn gweithio yn y sector sgrin. Dim ond 21.4% o'r cwmnïau hyn a nodwyd yn ystod ein sifft cod SIC a gwblhaodd ein harolwg. Credwn mai rheswm mawr dros ddiffyg ymgysylltiad y cwmnïau hyn yw nad yw llawer yn y gadwyn gyflenwi teledu a ffilm yn nodi'n bennaf eu bod yn rhan o'r sector sgrin. Mae deall anghenion y cwmnïau hyn o ran sgiliau a hyfforddiant yn hanfodol gan fod y cwmnïau hyn yn sylfaenol i'r gadwyn gyflenwi.

Ffigur 2: Meysydd gwaith

Ffigur 3: Statws sefydliadol/ unigol

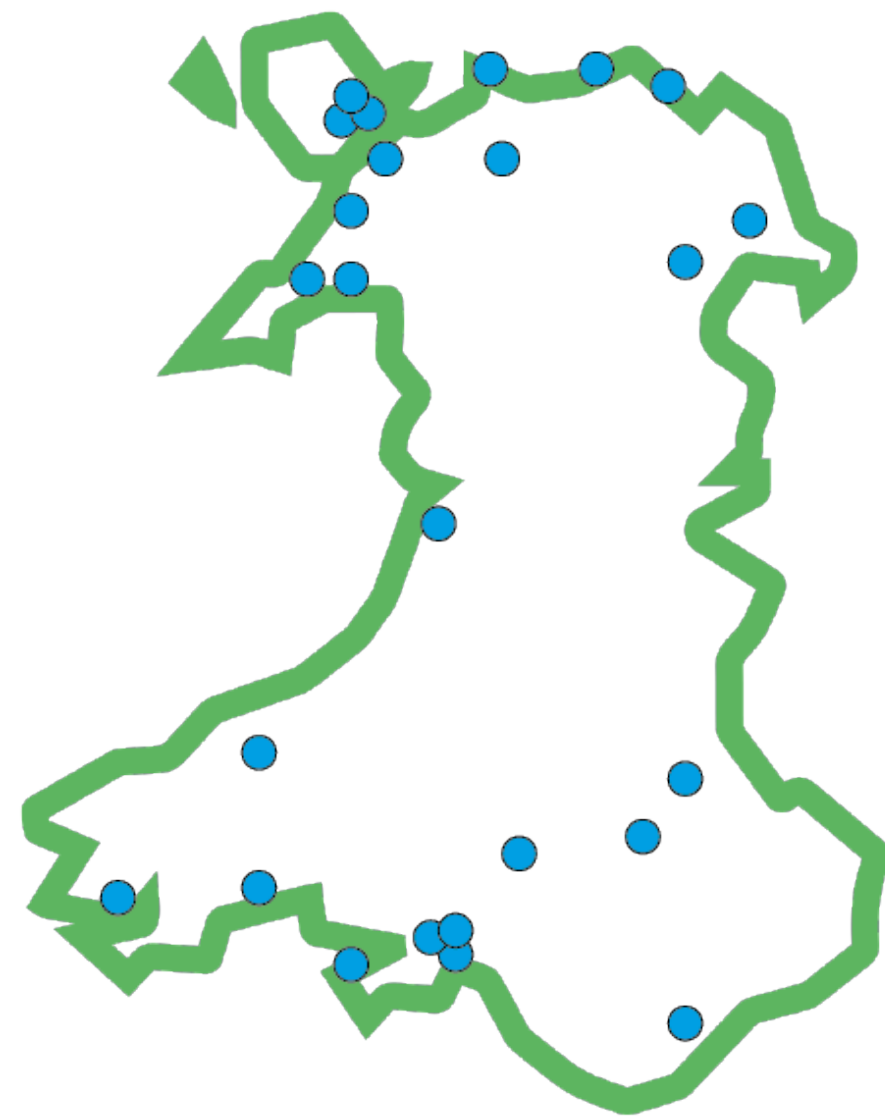

Map 3: Maint a lleoliad y cwmni ac ymatebwyr llawrydd.

Yn ôl ffigurau a gymerwyd o gronfa ddata Sgrin Cymru/ Cymru Greadigol, mae 217 o weithwyr llawrydd cofrestredig Cymru gyfan (y tu allan i CCR). Roedd 57.6% o'r gweithwyr llawrydd a gwblhaodd ein harolwg wedi'u cofrestru ar y gronfa ddata. Yn flaenorol roedd angen o leiaf un credyd proffesiynol ar weithwyr llawrydd a oedd yn cofrestru ar gronfa ddata Sgrin Cymru. Fodd bynnag, yn gynnar yn 2020 ychwanegwyd categori newydd 'Lefel Mynediad/ Sgiliau Trosglwyddadwy' i ganiatáu i'r rheini mewn diwydiannau eraill fel theatr a

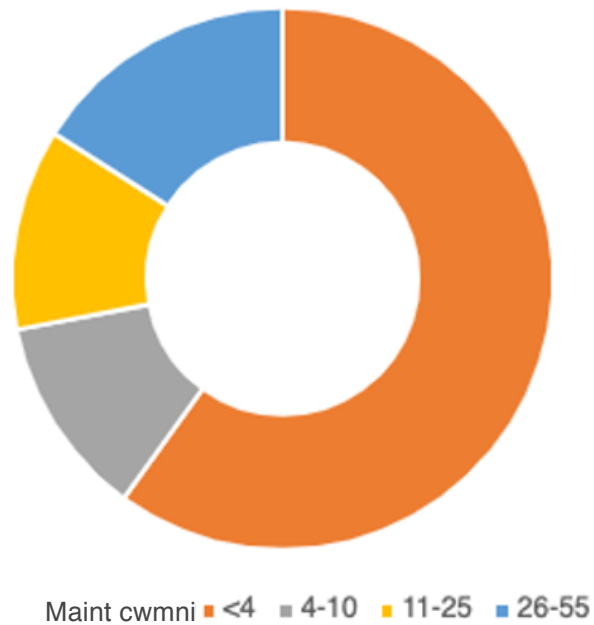
digwyddiadau gofrestru eu manylion. Er bod cronfa ddata Sgrin Cymru yn adnodd sefydledig y gellir ei addasu, mae angen gwneud rhywfaint o waith o hyd i fapio a dal y gymuned llawrydd gyfan yng Nghymru.

O'r gweithwyr llawrydd hynny a arolygwyd, mae rhaniad cyfartal rhwng y rhai sydd yng ngogledd Cymru a de-orllewin a chanolbarth Cymru (gweler Map 4).

Map 4: Lleoliadau Gweithwyr Llawrydd.

- Mae 70.4% o sefydliadau sy'n gweithio yn y sector sgrin Cymru gyfan yn cael eu dosbarthu fel busnesau bach a chanolig (llai na 10 aelod o staff) neu'n ficro-annibynnol (llai na 4 aelod o staff). Nid oedd yr un o'r cwmnïau a arolygwyd y tu allan i CRR yn cyflogi mwy na 55 o weithwyr.

Ffigur 4: Maint cwmni

- Roedd 38.4% o'r gweithwyr llawrydd a arolygwyd yn fenywod a 62.6% yn ddynion.
- Roedd 5% o'r ymatebwyr yn ystyried eu hunain yn anabl neu â chyflwr iechyd hirdymor.
- Roedd 2.5% o'r ymatebwyr yn dod o grwpiau ethnig neu gefndiroedd heblaw gwyn Prydeinig/ Gwyddelig a daeth 2.5% o gefndiroedd gwyn nad oeddent yn Brydeinig.

- Roedd 34.6% o'r gweithwyr llawrydd a arolygwyd yn siaradwyr Cymraeg. Mae 44.4% o'r cwmnïau a arolygwyd yn cynhyrchu cynnwys Cymraeg.
- Roedd 34.6% o'r gweithwyr llawrydd a arolygwyd yn rhieni. O'r rhai a arolygwyd roedd 78.8% o fenywod a 41.2% o ddynion yn rhieni.

Canfyddiad Thematig 2: Prinder Sgiliau a Recriwtio

Prinder Sgiliau

Yn ystod y cyfnod casglu data rhwng mis Ebrill a mis Medi 2021, profodd y sector cynhyrchu ffilm a theledu yng Nghymru un o'i amseroedd prysuraf yn ystod y blynyddoedd diwethaf. Roedd galwadau cyflym am lafurwyr medrus yn ganlyniad i nifer o gynyrchiadau'n ailagor ar yr un pryd. Ar y naill law mae hyn yn awgrymu marchnad gynyddol o ran creu cynnwys sydd i'w groesawu yn enwedig yn sgil caledi economaidd yn ystod y cyfnod clo. Ar y llaw arall, roedd y galw dwys hwn am lafurwyr medrus yn datgelu prinder sgiliau mawr yn gyffredinol.

Er bod y diwydiant Cymru gyfan wedi gweld twf sylweddol, mae cyfran fawr o hyn wedi bod yn CCR. Mae ein hymchwil yn nodi bylchau sgiliau penodol a gafodd effaith ar y diwydiant sgrin Cymru gyfan yn ystod 2021. Roedd rolau penodol yn cynnwys Golygyddion, Cynorthwywyr Golygu, Ymchwilwyr a Chynhyrchwyr. Yn y tymor agos, mae prinder gyrwyr HGV hefyd wedi'u rhestru fel un o'r prif broblemau sy'n wynebu darparwyr gwasanaethau ar gyfer y diwydiant sgrin.

Canfu ein hymchwil fod aml-sgiliau technegol yn faes prinder difrifol. Esboniodd un rheolwr cynhyrchu sut mae angen cynyddol am rolau aml-greffft sy'n medru'r Cymraeg, fel Cyfarwyddwyr Cynhyrchu Saethu, Cynhyrchwyr Golygu a Chynhyrchwyr Cynorthwyol Saethu sydd â chredydau rhwydwaith. Esboniodd Cadeirydd Gweithredol un o sefydliadau cyfryngau mwyaf Cymru:

“oherwydd y newidiadau naturiol a welwyd yn y diwydiant a'r costau sy'n gyrru cynhyrchu, rydym yn gweld mwy o angen am amlsgiliau na 2/ 3 blynedd yn ôl. Nid yw'n hawdd ail-hyfforddi rhywun sy'n dda mewn un ardal i fod yn amlsgil - mae pobl yn mynd yn sownd bron. Rwy'n gweld hyn yn her go iawn i ni.”

Yn ogystal â phrinder rolau technegol amlsgiliau, mae angen cynyddol hefyd i uwchsgilio o ran deall busnes a dod yn amlsgil mewn busnes a chynhyrchu. Canfu ein hymchwil fod galw am sgiliau busnes i ddeall lle mae gwerth mewn marchnad cyfryngau cydgyfeiriol. Mae amlsgilio busnes a chynhyrchu yn ganolog i ddyfodol y diwydiant yn enwedig wrth ystyried y dirwedd newidiol sy'n gysylltiedig â chyllid. Esboniodd Prif Weithredwr un cwmni cynhyrchu sut:

“mae bod yn amlsgil yn y gwahanol rolau yn bwysig iawn ond nid oes digon o sylw yn cael ei roi i ddealltwriaeth gyda newydd-ddyfodiaid o sut mae cynnwys yn cael ei ariannu a sut y gallwch chi wneud arian o gynnwys. Bydd y rheini'n sgiliau allweddol wrth symud ymlaen.”

Hyfforddiant

Pan ddaeth cyfran fawr o'r diwydiant i stop o ganlyniad i'r pandemig, roedd hyfforddiant ar-lein yn cynnig ffordd o uwchsgilio a chefnogi anghenion gweithlu'r diwydiant. Hefyd, cyflwynwyd cyfleoedd eu hunain i sefydliadau AB ac AU trwy ddefnyddio'r posibiladau a gyflwynir trwy lwyfannau cynadledda fideo a manteisio ar weithlu sgiliau a oedd yn methu â gweithio oherwydd y pandemig. Nododd un tiwtor cwrs AB:

“**oherwydd y cyfnod clo ac ar-lein, rydyn ni'n cael llawer o sgysiau ar-lein, felly gallwn wahodd pobl i ddod i siarad, wyddoch chi, cyn hynny roeddem yn meddwl, sut ydyn ni'n mynd i'w cael yma, ble maen nhw'n mynd i aros, sut ydyn ni'n talu am hynny, ond nawr mae'n fater o, oes gennych chi 20 munud i ddod ar-lein a siarad â'n myfyrwyr.**”

Pan ailddechreuodd cynrychiadau yng Ngwanwyn 2021 canfu ein hymchwil bryder cynyddol ymhlith darparwyr hyfforddiant ynghylch y ffordd orau i barhau i gynnig hyfforddiant sy'n diwallu anghenion y sector pan fydd niferoedd cynyddol o bobl yn dychwelyd i'r gwaith. Esboniodd un sefydliad sy'n cynrychioli'r sector teledu annibynnol sut mae yna “flinder Zoom” ymhlith pobl sy'n gweithio yn y diwydiant.

Ailadroddwyd hyn gan gynrychiolydd undeb llafur arall a esboniodd sut, er gwaethaf i'r galw am hyfforddiant fod yn fwy nag erioed:

“**mae'r diwydiant yn hynod o brysur ar hyn o bryd, nid oes gan bobl lawer o amser nac egni i fynychu cyrsiau.**”

Canfu ein hymchwil hefyd fod angen mwy o gefnogaeth i annog cydweithredu rhwng darparwyr hyfforddiant, yn enwedig colegau AB a cwmnïau cynhyrchu a stiwdios sy'n gweithio a ffilmio yng Nghymru. Lleisiodd un arweinydd cwrs coleg AB ei rwystredigaethau mewn perthynas â'r cyfleoedd hyfforddiant a gollwyd sy'n gysylltiedig â ffilmio ar sail lleoliad yng Nghymru.

“**Mae cwmnïau cynhyrchu yn llythrennol yn teithio i lawr yr A55 heibio i mi i fynd i Eryri i ffilmio eu drama cleddyf a sandalau diweddaraf ym mrynau garw Eryri a byddai'n braf iawn pe bai rhywun – Cymru Greadigol? – yn gallu dweud ... gwnewch yn siŵr eich bod chi'n stopio ar eich ffordd i godi pedwar neu bump intern i fynd ar y saethiad hwnnw gyda chi.**”

Lles

Canfu ein hymchwil fod angen cynyddol i fynd i'r afael â materion lles ac iechyd meddwl yn y diwydiant. Mae Adroddiad *The Looking Glass Report*^[8] (Film and TV Charity, 2020) yn tynnu sylw at ddifrifoldeb a graddfa materion iechyd meddwl a lles yn y diwydiannau sgrin. Canfu'r adroddiad fod dwy ran o dair o'r rhai sy'n gweithio yn y diwydiannau sgrin wedi profi iselder o gymharu â dau o bob pump o bobl yn genedlaethol. Datgelodd hefyd fod 66% o weithwyr llawrydd wedi ystyried gadael y diwydiant oherwydd pryderon sy'n gysylltiedig ag iechyd meddwl a lles. Mae'r pandemig wedi tynnu sylw at y materion hirsefydlog sydd wedi'u gwreiddio'n ddwfn yn niwylliant y diwydiant sgrin. Esboniodd un darparwr hyfforddiant sut:

“ mae bwlch mawr yn y ddealltwriaeth o ddyletswydd gofal i weithwyr llawrydd a sut i liniaru hynny o ran iechyd meddwl/ iechyd a diogelwch/ lles a bwlio ac aflonyddu. ”

Yn ogystal ag amlygu'r materion hyn mae'r pandemig hefyd wedi gwaethygu'r broblem, yn enwedig i'r rhai a barhaodd i weithio trwy'r pandemig. Esboniodd Prif Weithredwr un cwmni:

^[8] <https://filmtvcharity.org.uk/wp-content/uploads/2020/02/The-Looking-Glass-Final-Report-Final.pdf>

“ rhaid i ni beidio â thanamcangyfrif y math o flinder a materion iechyd meddwl sydd wedi digwydd gyda'r pandemig hwn yn enwedig gyda llawer o bobl yn ein diwydiant sydd wedi gweithio drwyddo... yn gweithio dan amodau mor gyfyngol. ”

Astudiaeth achos: Peilot Hwylusydd Lles Cymru

Mae Bectu/ CULT Cymru mewn partneriaeth â 6ft From the Spotlight wedi lansio cynllun peilot i hyfforddi hwyluswyr lles llawrydd i weithio ar draws Cymru. Mae Hwylusydd Lles yn bresenoldeb trydydd parti hyfforddedig iawn ar set 'a'i rôl yw atal a gwrthdroi llanw afiechyd meddwl'. Er bod Hwyluswyr Lles wedi cael eu cyflogi ar rai cynyrchiadau ar raddfa fawr mewn rhannau eraill o'r DU, mae'r grŵp cynghori sy'n cynnwys darlledwyr, cwmnïau cynhyrchu a TAC, Ffilm Cymru, Clwstwr a Cymru Greadigol yn awyddus i gynnig y gwasanaeth hwn ar bob math o gynyrchiadau ar draws Cymru ac i'w wneud ar gael i gwmnïau waeth beth fo'u maint. Cyflwynir y peilot, a ariennir trwy Gronfa Ddysgu Undebau Cymru Llywodraeth Cymru ac Ymddiriedolaeth Ddarlledu Cymru yn gynnar yn 2022. Bydd y cynllun yn cynnig hwyluswyr amser llawn sydd ar gael i weithio ar gynyrchiadau mwy a hwyluswyr eraill a gyflogir ar sail tymor byr neu ar gael fel gwasanaeth y gellir manteisio arno pan fo angen.

Arferion Recriwtio

Mae'r sector Cymru gyfan yn ddibynnol iawn ar ddulliau recriwtio anffurfiol. Nododd 77.7% o gwmnïau a 76.9% o weithwyr llawrydd 'rhwydweithiau', 'cysylltiadau' ac 'ar lafar' fel eu prif fodd o ddod o hyd i gyflogaeth a chriw. Rhestrodd 29.6% o gwmnïau 'ar lafar' fel eu hunig ddull recriwtio. Rhestrodd 51.6% o gwmnïau a 26.9% o weithwyr llawrydd 'ffynonellau ar-lein' neu 'gyfryngau cymdeithasol' fel dull recriwtio. Mae gorddibyniaeth ar gysylltiadau, rhwydweithiau ac arferion llogi anacronistig eraill yn ei gwneud hi'n anodd iawn i dalent newydd dorri i mewn i'r diwydiant.

Mae angen newid diwylliant dwys i wneud mynediad i ffilm a theledu yn wirioneddol fwy cynhwysol a chynrychioliadol o Gymru. Rhaid i'r diwydiant ei hun fod ar flaen y gad o ran gweithredu dros newid. Gall Cymru Greadigol, a chyllidwyr cyhoeddus eraill, alluogi'r newid hwn os ydynt yn cefnogi cwmnïau cynhyrchu a Phenaethiaid Adran i gael eu huwchgilio mewn arfer recriwtio da ac yn rhoi'r offer iddynt sicrhau newid strwythurol a mwy o hyder wrth allu recriwtio'n deg.

Anghydraddoldebau ac Amrywiaeth

Erys anghydraddoldebau nodedig o ran cydbwysedd rhwng y rhywiau yn y diwydiant sgrin Cymru gyfan, gyda dim ond 38.4% o weithwyr llawrydd/ unig fasnachwyr a arolygwyd yn cael eu nodi fel menywod. Datgelodd ein hymchwil fod angen cynyddol i fynd i'r afael â phryderon yn ymwneud ag

anghydraddoldebau gweithle, aflonyddu, lles ac iechyd meddwl. Roedd hyn yn arbennig o gyffredin ymysg menywod llawrydd. Rhestrodd 22.2% o'r menywod a arolygwyd anghydraddoldebau, bwlio ac aflonyddu fel rhwystrau allweddol rhag symud ymlaen yn y diwydiant. Datgelodd ein hymchwil hefyd fod 77.8% o'r menywod a arolygwyd yn rhieni o gymharu â 41.2% o ddynion. Yn ôl astudiaeth ddiweddar gan y Sefydliad Ymchwil Diwydiannau Sgrin ym Mhrifysgol Nottingham, nid yw cadw mamau yn y diwydiant teledu yn flaenoriaeth i'r diwydiant. Nid yw'n ymddangos ar agendâu amrywiaeth ac nid yw ecsodus menywod dros 35 oed yn cael ei drafod^[9]. Tynnodd un fenyw yn ein harolwg sylw penodol at hyn gan nodi mai bod yn rhiant yw un o'r prif rwystrau ar gyfer dilyniant gyrfa.

“ Yn ystod fy ngyrfa, y prif rwystrau fu: Bod yn rhiant, yn fenyw ac yn ofalwr. ”

Ystyriwyd cynnal cydbwysedd rhwng bywyd a gwaith yn her benodol i'r rheini â phlant.

“ Mae oriau gwaith gormodol (16 i 18 awr y dydd mewn amser real, gyda dim ond 11 awr yn cael eu talu, yn arferol) yn ei gwneud hi'n anodd cynnal cydbwysedd â bywyd teuluol. ”

^[9] <https://www.nottingham.ac.uk/research/groups/isir/documents/locked-down-locked-up-full-report-august-2021.pdf>

Rhestrodd 15.3% o weithwyr llawrydd (dynion a menywod) oriau gwaith hirach ar set o ganlyniad uniongyrchol i newidiadau i batrymau gweithio i gydymffurfio â mesurau diogelwch COVID-19. Yr adrannau yr effeithiwyd arnynt fwyaf gan y newidiadau hyn oedd y rhai mewn cysylltiad agos ag eraill fel gwisgoedd a gwallt a cholur - rolau a gysylltir yn draddodiadol â menywod. Mae caniatáu ar gyfer glanhau a diheintio rhwng eisteddiadau castio wedi arwain at amseroedd galw hirach. Rhaid i gwmnïau a chynrychiadau gofio am y galwadau ychwanegol hyn ar eu gweithlu ac mae angen ystyried wrth gyllidebu i ganiatáu ar gyfer cefnogaeth ychwanegol.

Gwnaed rhai camau i fynd i'r afael â'r pryderon a godwyd gan rieni sy'n gweithio yn y sector sgrin. Daeth Severn Screen y stiwdio gyntaf i logi WonderWorks, meithrinfa symudol ar gyfer cast a chriw, ar ddrama drosedd yr awdur a'r cyfarwyddwr o Gymru Gareth Evans, Havoc a ffilmiwyd yng Nghymru yn ystod haf 2021 ^[10].

Dim ond nifer fach iawn o ymatebion a gynhwysodd ein sampl ymchwil gan y rhai a oedd yn ystyried eu hunain yn anabl neu â chyflwr iechyd tymor hir (5%) a'r rheini o grwpiau ethnig neu gefndiroedd heblaw gwyn (2.5%). O ganlyniad, rydym yn gyfyngedig o ran pa gasgliadau y gellir eu tynnu o'n canfyddiadau. Wedi dweud hynny, mae diffyg llais a phresenoldeb pobl anabl a lleiafrifoedd ethnig yn yr astudiaeth hon yn paentio darlun cythryblus iawn o ddiwydiant sy'n dal i frwydro i fod yn gynhwysol. Nododd un Prif Weithredwr cwmni cynhyrchu sut:

“ mae angen i ni weithio'n llawer caletach i ddangos bod cynhwysiant yn fwy na dim ond dangos anabledd ar y sgrin. ”

Canfu ein hymchwil fod cyfleoedd i bobl sy'n dod i mewn i'r diwydiant yn hwyrach mewn bywyd hefyd yn bryder i weithwyr llawrydd, yn enwedig mewn perthynas â hyfforddiant a dilyniant gyrfa.

“ Er gwaethaf cael 20 mlynedd o brofiad yn y maes cyffredinol, mae'r mwyafrif o leoedd cychwynnol wedi'u hanelu at bobl ifanc felly mae'n anodd iawn cael mynediad. ”

Rhestrodd 47% o'r darparwyr hyfforddiant a arolygwyd gyfathrebu sgiliau trosglwyddadwy naill ai'n heriol neu'n heriol iawn. Gyda phrinder dybryd o weithwyr medrus yn y diwydiant, mae angen mwy o gefnogaeth i ddarparu cyfleoedd uwchsgilio i'r rheini sy'n dod i mewn i'r diwydiant neu'n ailymuno â'r gwir bosibilrwydd o gynnig cyfleoedd i rannu swyddi. Er mwyn symud tuag at weithlu mwy cynhwysol ac amrywiol mae angen i'r diwydiant gwneud mwy i hwyluso newid.

^[10] <https://variety.com/2021/streaming/global/gareth-evans-netflix-havoc-mobile-nursery-1235017425/>

Thema 3 Micro-Glystyrau Cymru Gyfan

Yn hanesyddol mae'r llenyddiaeth ar glystyrau creadigol wedi canolbwyntio ar ddinasoedd ac ardaloedd trefol mawr fel CCR. Yn fwy diweddar, fel yr amlygwyd gan Ganolfan Polisi a Thystiolaeth (PEC) y Diwydiannau Creadigol, mae'r ffocws wedi newid ac erbyn hyn mae llenyddiaeth gynyddol ar ficro-glystyrau gwledig a lled-drefol a'r 'amrywiad yn yr unedau dadansoddi a ddefnyddir i fesur crynodiad diwydiannau creadigol'^[11]. Datgelodd ein hymchwil ddau brif ranbarth lle mae crynodiadau uwch o gwmnïau diwydiannau sgrin, sef de-orllewin Cymru a gogledd-orllewin Cymru (a nodir ar [Fap 1](#)). Mewn astudiaeth ddiweddar a gynhaliwyd gan PEC, nodwyd 709 o ficro-glystyrau ledled y DU, 14 o'r rheini yng Nghymru. Mae ein hymchwil yn adleisio'r canfyddiadau a gyhoeddwyd gan PEC sy'n gosod clystyrau creadigol yng Nghaerfyrddin, Abertawe, Caernarfon, Bae Colwyn ac Aberystwyth. Lleolwyd micro-glystyrau eraill a nodwyd gan PEC yn CCR ac felly nid ydynt wedi'u cynnwys yn ein hymchwil. Mae adroddiad PEC yn egluro, o'r 709 ficro-glystyrau, bod 247 y tu allan i'r 47 o glystyrau creadigol mwy a nodwyd yn flaenorol sy'n cynnwys Caerdydd.

Heblaw am Abertawe mae'r micro-glystyrau eraill a nodwyd mewn trefi. Mae'r nodwedd ar gyfer y micro-glystyrau hyn yn wahanol i'r rhai o fewn clystyrau creadigol sy'n bodoli ac yn dilyn hynny mae angen agenda sy'n ystyried nodweddion unigryw trefi ac ardaloedd gwledig. Yn ôl adolygiad diweddar PEC o lenyddiaeth clystyrau creadigol, mae yna lawer o amrywiadau y mae angen eu hystyried wrth ddadansoddi a mesur crynodiadau diwydiannau creadigol.

Un o'r ffactorau y tu ôl i grynhoed daearyddol - 'y ffenomen sy'n gyrru clystyru' - yw mynediad ac agosrwydd at sefydliadau ategol eraill fel sefydliadau addysgol. Canfu ein hymchwil, er mai dim ond 40.7% o'r cwmnïau a arolygwyd a oedd yn cydweithredu â sefydliadau AB/ AU, roedd y cwmnïau hyn yn agos yn ddaearyddol at naill ai sefydliad/campws AB neu AU (gweler [Mapiau 5 a 6](#)).

I'r cwmnïau hynny sydd mewn cysylltiad agos â sefydliadau AB ac AU, ystyriwyd lleoliadau gwaith yn brofiad cydweithredol cadarnhaol i'r holl bartion dan sylw. Yn dilyn llwyddiant cynllun prentisiaeth CRIW gan Sgil Cymru yn ne Cymru mae Cymru Greadigol yn cefnogi cynllun peilot yng ngogledd Cymru.

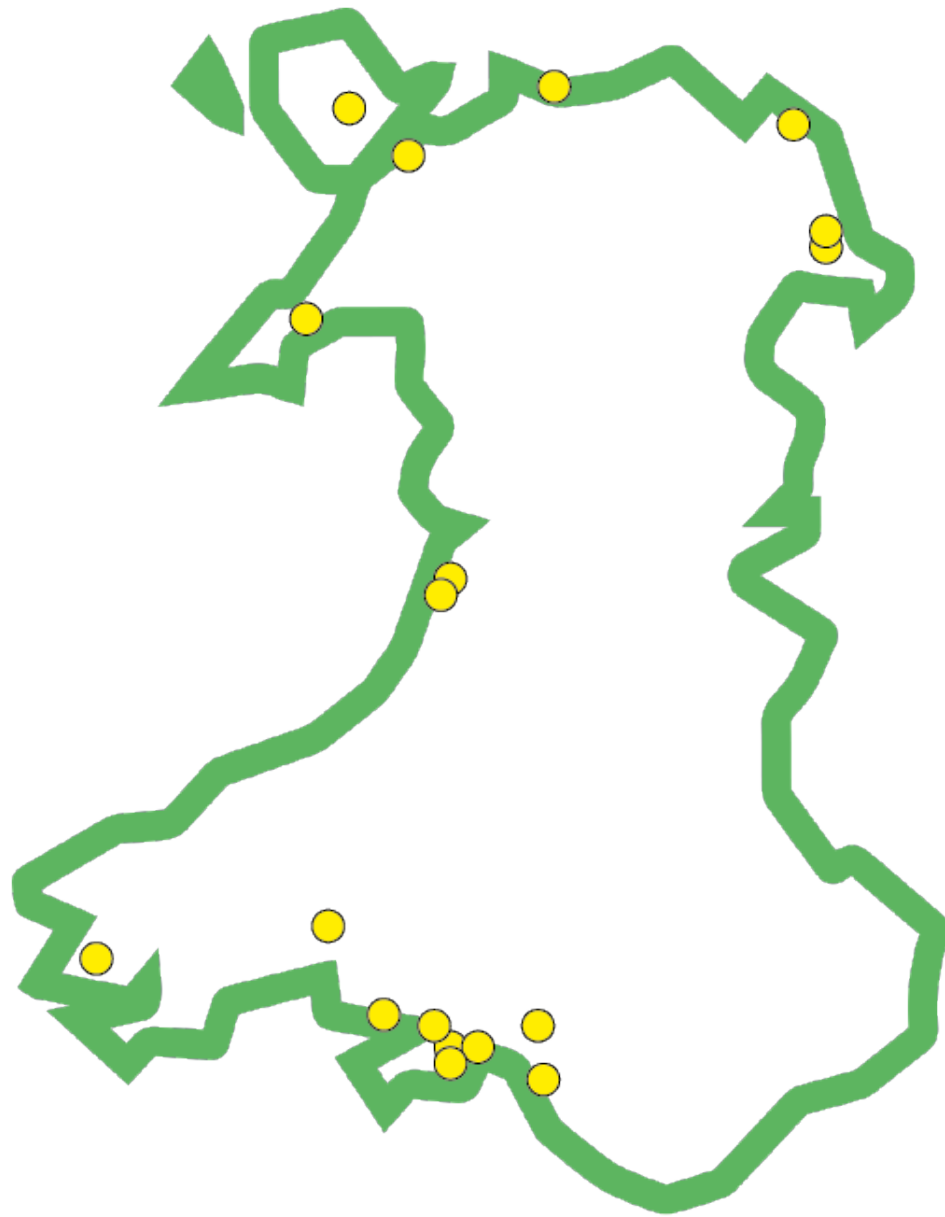
Astudiaeth achos: Criw Gogledd Cymru

Lansiwyd cynllun prentisiaeth cynhyrchu newydd: Criw yng ngogledd Cymru ym mis Medi 2021 dan ofal Grŵp Llandrillo Menai gyda charfan gychwynnol o chwe phrentis wedi'u recriwtio ar gyfer y peilot 12 mis.

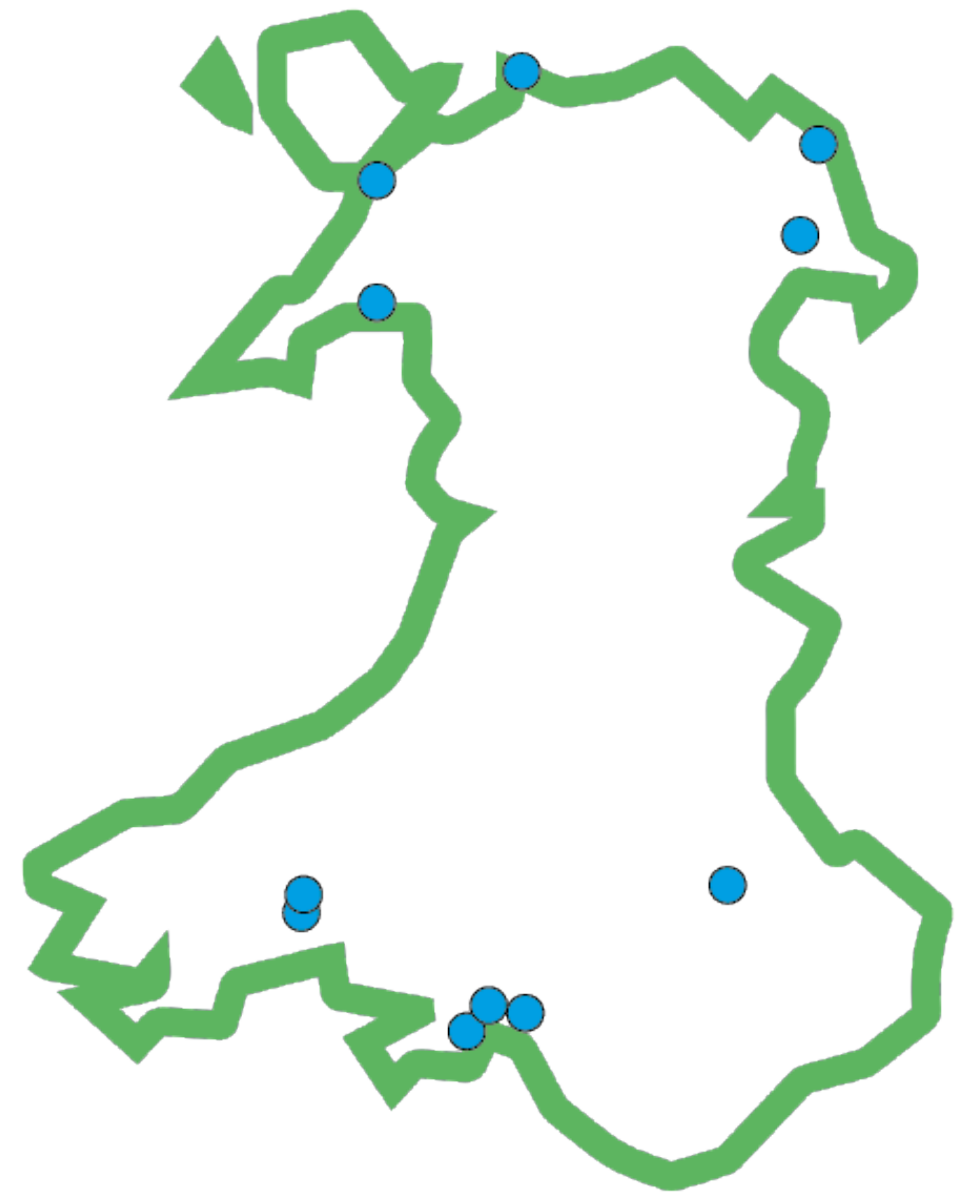
Mae'r darparwr hyfforddiant yng Nghymru, Sgil Cymru, yn gyfrifol am recriwtio, hyfforddi ac asesu'r prentisiaid yn ogystal â dod o hyd i leoliadau taledig ar gynyrchiadau. Maent wedi bod yn rhedeg y cynllun yn llwyddiannus yn Ne Cymru er 2019 gyda chyfanswm o 14 prentis gan gynnwys un yn gweithio'n benodol o fewn ôl-gynhyrchu.

Darparodd Cymru Greadigol gymorth cyllid ar gyfer peilot de Cymru a chwe mis cychwynnol y peilot yng ngogledd Cymru.

^[11] <https://www.pec.ac.uk/assets/publications/PEC-Creative-Radar-report-November-2020.pdf>

Map 5: Lleoliad campysau AB/ AU sy'n rhedeg cyrsiau sector sgrin.

Map 6: Cwmniau sy'n gweithio gydag AB/ AU.

Seilwaith: Pyrth yr M4 a'r A55

Roedd seilwaith yn thema adferol yn enwedig o ran cyfleoedd hyfforddiant. Nododd un arweinydd cwrs AB sut:

“ Rydyn ni wedi cael y swyddi gwag hynny'n dod lan, pan fo' myfyrwyr yn gorffen eu rhaglen dwy flynedd ac roedden nhw'n meddwl, wel, mae yna gynllun prentisiaeth ar eu cyfer ond yn aml iawn mae trafnidiaeth yn ffactor, mae'n ffactor gwirioneddol, oherwydd os nad ydyn nhw wedi pasio eu prawf gyrru, mae ceisio mynd o ddwedwch Dŷ Ddewi i Neyland bob dydd yn golygu cymryd dau fws sy'n cymryd amser hir ac yn eithaf drud, ac mae'n hollol waharddol mewn gwirionedd, mae'r lleoliad gwledig cyfan a'r drafnidiaeth yn rhan ohono.”

Mae mynediad at drafnidiaeth ac yn arbennig y ffocws ar gael eu trafnidiaeth eu hunain yn codi materion yn ymwneud â chydraddoldeb, amrywiaeth a chynhwysiant o safbwynt economaidd-gymdeithasol. Esboniodd un Cyfarwyddwr Cyfadrn AU sut:

“ Mae'n hanfodol bod cwmnïau cynhyrchu yn gweithio gyda darparwyr hyfforddiant a Chymru Greadigol i greu a hwyluso ffyrdd newydd o gefnogi POB talent. Byddai mentrau syml fel darparu cronfa ganolog ar gyfer trafndiaeth i leoliad a chostau teithio yn ddefnyddiol iawn wrth greu amgylchedd cynhyrchu cefnogol a chynhwysol a chael gwared ar rwystrau canfyddedig rhag ymuno â'r gymuned sgrin.”

Ardal Leol

Datgelodd ein hymchwil fod 23% o weithwyr llawrydd yn gweld eu hardal yn rhwystr rhag dilyniant o fewn y diwydiant, gyda llawer yn teimlo bod cyllid a chefnogaeth yn aml yn ganolog i Gaerdydd.

“ Yng Nghymru, mae cael eich lleoli y tu allan i Gaerdydd hefyd yn rhwystr - mae'n ymddangos bod diwydiant Cymru yn seiliedig iawn ar gysylltiad/cyfalaf. Mae mentrau i fynd i'r afael â hyn yn ymddangos o'r brig i lawr, ac nid yw'n ymwneud â gwneud gwaith gwirioneddol, ar lawr gwlad i gysylltu/datblygu'r arbenigedd sy'n bresennol y tu allan i CCR.”

Mae'r rhesymeg sy'n sail i werth clystyrau creadigol yn dibynnu ar y gred bod cydleoli cwmnïau a thalent mewn rhanbarth dinesig yn gwella perfformiad economaidd. Mae cael ein lleoli y tu allan i glwstwr creadigol mawr, yn enwedig un sydd hefyd â manteision bod mewn prifddinas, yn golygu y gall cwmnïau a gweithwyr golli allan ar y buddion hyn ac efallai eu bod yn teimlo eu bod wedi'u heithrio o rwydweithiau a chyfleusterau ar sail lleoliad.

Roedd agosrwydd at glystyrau creadigol eraill dros y ffin yn Lloegr yn bwysicach o ran adeiladu rhwydweithiau i lawer o weithwyr llawrydd, cwmnïau a darparwyr hyfforddiant yng ngogledd Cymru. Nododd un arweinydd cwrs AB:

“Wrth gwrs, mae Media City ar garreg eich drws mewn gwirionedd, ac mae'n drueni na allwch fynd i Gaerfyrddin neu beth bynnag i'r Egin ond rwy'n dyfalu nad oes cysylltiadau trafnidiaeth yn bodoli o gwbl.”

Genre

Canfu ein hymchwil, ar gyfer cyfran fawr o gwmnïau sy'n gweithio o fewn micro-glystyrau trefol, eu bod yn ddibynnol iawn ar gomisiynau Darlledwr Gwasanaeth Cyhoeddus (PSB). Nododd un o'r cwmnïau mwyaf a arolygwyd yng ngogledd Cymru sut y cynhyrchir 95% o'i gynnwys ar gyfer PSBs. Un maes lle mae PSBs wedi bod yn hanfodol wrth gefnogi busnes i dyfu yw trwy gomisiynu cyfresi sy'n dychwelyd. Nododd un cwmni sut roedd cyfresi sy'n dychwelyd yn caniatáu i'r cwmni fuddsoddi yn eu system dosbarthu ffeiliau ôl-gynhyrchu a chaffael gofod stiwdio i gartrefu'r cyfresi hyn.

Yn ogystal â chefnogi buddsoddiad mewn seilwaith mae'r gyfres sy'n dychwelyd hefyd yn caniatáu i gwmnïau fuddsoddi mewn staff. Mae buddsoddiad trwy ddatblygu staff yn mynd law yn llaw ag athreuliad staff. Mae hefyd yn cael ei ystyried yn elfen bwysig yn nhwf ac ehangu cwmnïau brodorol. Mae cynnwys ffeithiol a chynnwys heb ei sgriptio yn dominyddu'r sector cynhyrchu teledu y tu allan i CCR. Mae'n darparu sylfaen ar gyfer swyddi a hyfforddiant ar draws Cymru. Fel y dywedodd un cyfarwyddwr cwmni:

“Dylid gwerthfawrogi cyfresi ffeithiol cost isel, cyfaint uchel (h.y. yn ystod y dydd), yn enwedig i gwmnïau y tu allan i CCR, am ei phwysigrwydd wrth ddarparu cyfleoedd datblygu busnes i'r cwmnïau hyn na fyddent yn eu hennill fel arall. Mae'r rhain yn gweithredu fel ffocws ar gyfer datblygu talent newydd a darparu profiad cynhyrchu ymarferol. Mae comisiynu - ac, yr un mor bwysig, AIL-gomisiynu - y gyfresu hyn yn darparu opsiwn risg isel i ddarlledwyr ddangos buddsoddiad yng Nghymru, yn ogystal â chyflenwi credydau sgrin hanfodol a phrofiad cynhyrchu i gwmnïau llai, lle mae eu llwyddiant yn y dyfodol yn hanfodol ar gyfer ecoleg ehangach y sector sgrin.”

Mae buddsoddi mewn cyfresi sy'n dychwelyd hefyd yn cael effaith gadarnhaol ar hyfforddiant ac yn caniatáu i agendâu Cydraddoldeb, Amrywiaeth a Chynhwysiant (EDI) gael eu cyflawni.

Canfyddiad Thematig 4: Gweithio o Bell

Mae newidiadau mewn arferion gwaith a orfodwyd gan COVID-19 wedi newid sut mae'r sector sgrin yn gweithredu am gyfnod amhenodol. Rhestrodd 55.6% o gwmnïau a 26.9% o'r gweithwyr llawrydd a arolygwyd mai gweithio o bell oedd y prif newid i batrymau gwaith o ganlyniad i COVID-19. Y neges allweddol i'r mwyafrif o ddiwydiannau yn ystod anterth y pandemig oedd gweithio gartref pan oedd hynny'n bosibl. Er nad oedd hyn bob amser yn ymarferol - yn enwedig i'r rheini mewn cynyrchiadau ar adeg y cyfnod clo cenedlaethol cyntaf - roedd llawer o'r rhai a oedd yn gweithio mewn meysydd fel ôl-gynhyrchu, datblygu (cynhyrchu teledu a ffilm), VFX ac animeiddio yn gallu addasu'n gyflym trwy gofleidio atebion technolegol. Esboniodd un Rheolwr Cynhyrchu sut mae angen cynyddol am staff ôl-gynhyrchu sy'n gallu "gweithio y tu allan i dŷ ôl-gynhyrchu ac ar draws ôl-ddatrysiad newydd gweithio gartref."

Hyfforddiant o Bell: Arloesi mewn Cyflenwi Hyfforddiant

Canfu ein hymchwili fod darpariaeth hyfforddiant o bell wedi cynyddu'n ddramatig yn ystod y gwahanol gyfnodau clo. Fel y nodwyd yn Asesiad Sgiliau Sgrin 2021, ceisiwyd hyfforddiant i helpu i liniaru effaith y pandemig^[12], ac wedi hynny bu darparwyr hyfforddiant, yn enwedig sefydliadau aelodaeth fel TAC a Bectu gydag aelodaeth helaeth yn gweithio'n ddiflino i ysgogi dysgu o bell i'w haelodau. Nododd 68.8% o'r darparwyr hyfforddiant a arolygwyd (ac eithrio AB ac AU) eu

bod wedi darparu hyfforddiant ar gyfer mwy na 50 o gyfranogwyr dros gyfnod 2020/ 21. Os edrychwn ar CULT Cymru fel astudiaeth achos, roeddent yn gallu rhedeg nifer helaeth o gyrsiau a gynigiwyd ar brisiau gostyngedig i'w haelodau. Fe wnaeth y cynllun Dychwelyd i'r Gwaith ar gyfer Gweithwyr Creadigol a redwyd gan CULT Cymru ac a gefnogir gan Cymru Greadigol ddarparu hyfforddiant i dros 200 o weithwyr llawrydd ar draws Cymru, llawer ohonynt heb waith.

Er bod hyfforddiant penodol i COVID-19 ynghylch diogelwch yn y gweithle wedi dod yn flaenoriaeth yn arbennig i'r rheini sy'n dychwelyd i set/ cynhyrchu, roedd CULT Cymru hefyd yn cynnal cyrsiau sgiliau busnes, digidol, cydraddoldeb, iechyd meddwl, a lles, mentora a hyfforddi ynghyd â digwyddiadau ychwanegol. Fel cyfanswm, cymerodd 1389 o gyfranogwyr ran yn eu cyrsiau neu fynychu digwyddiadau ar-lein yn ystod 2020/ 21. Roedd y cyrsiau a'r digwyddiadau a gynigiwyd yn ddeinamig ac yn ymateb uniongyrchol i anghenion y diwydiannau y maent yn eu gwasanaethu. Un o'r digwyddiadau a fynychwyd fwyaf a gynhaliwyd gan CULT Cymru oedd 'O'r Llwyfan i'r Sgrin', wedi'i anelu at y rhai â sgiliau trosglwyddadwy o sectorau eraill o fewn y diwydiannau creadigol a gafodd eu taro galetaf gan y pandemig. Llwyddwyd i ddarparu cyrsiau wyneb-yn-wyneb traddodiadol mewn meysydd fel gwallt a cholur o bell. Cynhaliodd CULT Cymru weithdy rhagarweiniol a datblygedig Gwallt Afro ar gyfer artist gwallt a cholur.

I lawer o'r darparwyr hyfforddiant a arolygwyd, prif lwyddiant darparu ar-lein oedd hygyrchedd. Yn ogystal â chyfraddau is mewn rhai achosion, roedd dysgu o bell yn caniatáu i bobl

^[12] <https://www.screenskills.com/media/4587/2021-06-08-screenskills-assessment-2021.pdf>

fynychu waeth beth oedd eu hardal. Fodd bynnag, er gwaethaf y cynnydd mewn cyfleoedd, dim ond 38.5% o'r gweithwyr llawrydd Cymru gyfan a arolygwyd a ymgymherodd â hyfforddiant yn ystod 2020/ 21 o gymharu â 53.3% o weithwyr llawrydd o CCR (yn seiliedig ar sampl fach o weithwyr llawrydd CCR). Mae'r ffigurau hyn yn dangos gwahaniaethau yn y nifer sy'n derbyn hyfforddiant llawrydd o fewn a thu allan i CCR er gwaethaf yr hygyrchedd a gynigir trwy ddysgu o bell. Canfu ein hymchwil hefyd fod 50% o'r rhai sy'n ymgymryd â hyfforddiant ar-lein Cymru gyfan, wedi mynychu cyrsiau hyfforddiant rôl-benodol, 40% wedi mynychu cyrsiau hyfforddiant lechyd a Diogelwch penodol i COVID-19, a 10% wedi mynychu cyrsiau hyfforddiant cydraddoldeb. Nododd 20% o'r gweithwyr llawrydd a fynychodd hyfforddiant rôl-benodol sut roedd y rhain yn rhaglenni hyfforddiant presennol lle'r oedd dysgu'n symud ar-lein o ganlyniad i'r pandemig. Ymhob achos, roedd y cyrsiau hyn yn cael eu rhedeg gan sefydliadau neu stiwdios yng Nghaerdydd, gan olygu bod cyfranogwyr yn flaenorol wedi gorfod teithio iddynt. Mynychodd 75% o'r rhai a oedd yn ymgymryd â hyfforddiant yn CCR hyfforddiant rôl-benodol/ dilyniant.

Nododd ein hymchwil bryder cynyddol o fewn y diwydiant y gallai gweithio o bell gael effaith niweidiol ar y cyfleoedd hyfforddiant sydd ar gael yn y sector. Esboniodd un darparwr hyfforddiant sut mae rhai rolau "yn draddodiadol wedi cael eu hyfforddi yn y swydd (fel lliw-wyr)". Gyda'r galwadau cynyddol a roddir ar y diwydiant a gweithio o bell, gall cyfleoedd i'r rheini sy'n ceisio symud ymlaen yn y meysydd hyn ddod yn fwyfwy anodd.

Gyda llawer o uwch staff a gweithwyr llawrydd a phrofiadol yn gweithio o bell, mae llai o gyfleoedd mentora yn bodoli ar gyfer rolau lefel mynediad ac iau, yn enwedig mewn meysydd ôl-gynhyrchu. Gan gyfeirio at y newidiadau dramatig a welwyd yng nghynnwys digwyddiadau chwaraeon mawr^[13] fel y

Gemau Olympaidd a Gemau'r Gymanwlad 2022, eglurodd Cadeirydd Gweithredol un o grwpiau cyfryngau mwyaf Cymru:

“ni fydd y diwydiant byth yn dychwelyd i sut yr oedd ar un adeg, ac mae hynny'n fygythiad gwirioneddol i hyfforddiant - oherwydd nad yw'r bobl gyda'i gilydd. Chwaraeon tîm yw teledu i bob pwrpas ac rydw i'n cael trafferth gweld sut rydyn ni'n gwneud iddo weithio [o safbwynt hyfforddiant].”

Astudiaeth Achos: Cynllun Mentora

Cafwyd rhai llwyddiannau gyda chynlluniau mentora o bell fel Mentoring 4 Screen trwy Bectu/ CULT Cymru (gyda chefnogaeth Sgiliau Sgrin a Chronfa Ddysgu Undebau Cymru Llywodraeth Cymru). Mae'r cynllun yn cynnig 6 sesiwn mentora fisol am ddim i ymgeiswyr llwyddiannus ac mae'n agored i newydd-ddyfodiaid a'r rhai sy'n dymuno symud ymlaen yn eu gyrfaedd. Mae angen mwy i gefnogi a hwyluso cyfleoedd hyfforddiant o bell oherwydd y newidiadau a welwyd i'r dirwedd gynhyrchu a phatrymau gwaith. Llwyddodd CULT Cymru i gefnogi 29 o weithwyr llawrydd o bob rhan o Gymru trwy'r cynllun mentora ar-lein yn ystod y pandemig. Mae 25 pâr mentora arall wedi cychwyn rhaglen newydd gyda 28% o'r cyfranogwyr yn nodi eu bod yn anabl.

[13] <https://olympics.com/ioc/news/top-olympic-broadcasters-reveal-how-covid-19-has-affected-plans-for-tokyo-2020-and-beyond>

Gwahaniaethau Daearyddol

Mae gweithio o bell wedi galluogi mwy o 'arferion gwaith hyblyg, ystyriol'^[14] i lawer. Fodd bynnag, mae gweithio o bell yn dod â heriau ychwanegol sy'n gwaethygu gwahaniaethau daearyddol, yn enwedig i'r rheini mewn ardaloedd gwledig. Gwaethygydd y galw cynyddol am fand eang gartref o ganlyniad i'r pandemig i lawer oherwydd natur eu gwaith yn enwedig y rhai sy'n gweithio ym maes ôl-gynhyrchu:

“ Rydw i wedi bod yn golygu cynnwys o bell ers rhai blynyddoedd bellach ond eleni bu'n rhaid i mi olygu, graddio, dybio ac ati o bell, sy'n anodd gyda chysylltedd gwan. ”

Ar hyn o bryd mae Cymru ar ei hôl hi o ran argaeledd band eang cyflym iawn a signal symudol 4G o'i gymharu â gweddill y DU^[15]. Mae ffigurau diweddaraf Ofcom o fis Mai 2021 yn datgelu mai Cymru sydd â'r mynediad isaf at fand eang cyflym iawn gyda signal o 40% o'i gymharu â 62% yng ngweddill y DU.

Yn ôl Asesiad Sgiliau Sgrin 2021, roedd 54% o'r cyflogwyr a arolygwyd yn gweld gweithio o bell fel modd o 'gyflogi o bwl daearyddol ehangach'^[16]. Cododd rhai bryderon y byddai hyn yn effeithio'n negyddol ar weithwyr llawrydd yng Nghymru.

Mae'n bosibl y bydd symud i weithio o bell yn arwain at newidiadau i'r farchnad lafur ac yn cynyddu cyfleoedd i weithio y tu mewn ac y tu allan i Gymru. Fodd bynnag, gallai

hefyd olygu bod gwaith yn mudo oddi wrth weithwyr llawrydd yng Nghymru. Fel y nododd un ymatebwr a oedd yn gweithio ym maes animeiddio:

“ Mae yna ddiffyg cyfleoedd yng Nghymru a gyda mwy o bobl yn gweithio gartref, mae'r swyddi'n lleihau'n gyflymach oherwydd bod gweithio o bell ar gael yn ehangach. ”

[14] <https://www.screenskills.com/news/new-research-shows-industry-optimistic-of-positive-change-post-covid/>

[15] https://www.ofcom.org.uk/__data/assets/pdf_file/0013/224212/connected-nations-summer-2021.pdf

[16] <https://www.screenskills.com/news/new-research-shows-industry->

Casgliad

Mae Arolwg Sgrin Cymru 2021 yn darparu sylfaen dystiolaeth i ddatblygu a chyflwyno cynllun gweithredu ar gyfer sgiliau sgrin ledled Cymru. Mae'n rhoi cipolwg o'r sector cynhyrchu ffilm a theledu yn yr ardaloedd hynny o Gymru sy'n llai tebygol o gael sylw beirniadol na chlwstwr proffil uchel Prifddinas-Ranbarth Caerdydd. Gall clystyrau rhanbarthol fod yn llai o ran maint, ond gall eu heffaith ranbarthol fod yn sylweddol iawn. Gallant helpu i sbarduno gwelliannau mewn gwaith teg, gwell cyfleoedd gwaith a dosbarthiad arian cyhoeddus mwy teg i alluogi dysgwyr, gweithwyr a busnesau talentog i ffynnu lle bynnag y maent wedi'u lleoli. Yn ddiwylliannol, mae crynodiad y sector cynhyrchu sgrin mewn rhai cymunedau yn unig neu mewn ardaloedd trefol mawr yn unig yn debygol o wro pŵer dychmygus ffilm a theledu i adrodd storïau sy'n adlewyrchu amrywiaeth pobl Cymru.

Mae pandemig COVID-19 wedi sbarduno'r defnydd cyflym o arferion gweithio a hyfforddiant o bell. Maent yn dangos nad oes angen i ddaearyddiaeth fod yn rhwystr. Fodd bynnag, mae daearyddiaeth yn parhau i siapio siawns busnesau, dysgwyr a gweithwyr y sector sgrin. Mae'r DU yn parhau i fod yn wladwriaeth ganolog iawn ac mae'r canoli hwn i'w weld yng Nghymru hefyd. Mae'r pandemig hwn, ynghyd â thwf sector sgrin 'Cymru', yn gwneud 2022 yr amser i ddatblygu a darparu cynllun gweithredu wedi'i yrru gan werthoedd cyfiawnder cymdeithasol, twf busnes cynaliadwy, a chynhwysiant dilys ar gyfer yr holl dalent creadigol lle bynnag y mae'n preswyllo. Nawr yw'r amser.

Ynglŷn â'r Awduron

Yr Athro Ruth McElroy yw Pennaeth Ymchwil Cyfadran Diwydiannau Creadigol, Prifysgol De Cymru. Hi yw Cyd-Gyfarwyddwr Clwstwr ac mae'n arwain tîm o Gyd-Ymchwilwyr o Brifysgol Metropolitan Caerdydd, Prifysgol Caerdydd a Phrifysgol De Cymru. Mae cyhoeddiadau diweddar Ruth yn cynnwys *Contemporary British Crime Drama: Cops on the Box* (Routledge, 2017) ac (ar y cyd â Dr Caitriona Noonan) *Producing British Television Drama: Local Production in a Global Era* (Palgrave Macmillan, 2019). Mae Ruth yn Gadeirydd Ffilm Cymru Wales, ac yn aelod o Bwyllgor Cynghori Ofcom Cymru.

Mae Dr Helen Davies yn Gymrawd Ymchwil ym Mhrifysgol De Cymru. Mae hi'n ymchwilydd academiaidd ac ymarferydd cyfryngau profiadol gyda dros 10 mlynedd yn gweithio yn y sector sgrin. Mae ei chyhoeddiadau diweddar yn cynnwys *The role of minority-language media in the construction of identity during middle childhood* (Intellect, 2020), *Capturing Youth Voices: Participatory online content production and political engagement in a small nation* ar y cyd â Merris Griffiths (Peter Lang, 2021) ac *Is this even possible?: Co-creating University and industry learnings for immersive experiences* ar y cyd â Bronwin Patrickson (The International Journal of Creative Media Research, 2021).

Tom Ware yw Cyfarwyddwr Cyfadran Cynhyrchu a Pherfformio y Diwydiannau Creadigol ym Mhrifysgol De Cymru ac mae'n arwain Ysgol Ffilm a Theledu Cymru PDC. Yn Gynhyrchydd Gweithredol gyda'r BBC ac i gwmnïau cynhyrchu annibynnol, mae hefyd wedi gweithio yn y diwydiant teledu ers dros 30 mlynedd ac mae'n gyfrifol am ddatblygu a chynhyrchu ystod o raglenni dogfen arobryn, fformatau ffeithiol a chyfresi drama i'r BBC a Channel 4.

Ymunodd Phoebe Lacey-Freeman (BA Theatr a Drama) a Megan Franzen (BA Cerddoriaeth Boblogaidd a Masnachol) â'r tîm fel cynorthwywyr ymchwil fel rhan o'r cynllun interniaeth graddedigion.

Cydnabyddiaethau

Hoffem ddiolch i Cymru Greadigol am ein cefnogi a'n galluogi i gwblhau'r darn pwysig hwn o ymchwil. Hoffai'r tîm ddiolch i'r tîm ymchwil estynedig sy'n cynnwys Richard Hurford a Wiliam Gruffydd Edwards. Dylid diolch yn arbennig i Faye Hannah sydd wedi cefnogi'r ymchwil hon trwy ei gwybodaeth a'i harbenigedd. Ni fyddai'r ymchwil hon wedi bod yn bosibl heb haelioni ein cyfranogwyr. Rydym yn hynod ddiolchgar i bawb sydd wedi cymryd amser o'u hamserlenni prysur i gwblhau ein harolygon a chael ein cyfweld gennym ni.

Sefydlwyd Canolfan Astudio'r Cyfryngau a Diwylliant mewn Cenhedloedd Bach, Prifysgol De Cymru yn 2006 fel ffordd o gydlyn a chefnogi ymchwil staff academiaidd ym meysydd y cyfryngau, diwylliant, cyfathrebu, theatr a pherfformio, mae llawer ohono wedi canolbwyntio ar y diwydiannau creadigol yng Nghymru a'r cyd-destunau economaidd, cymdeithasol a gwleidyddol ehangach y mae'r diwydiannau hyn yn gweithredu ynddynt. Lleolir y Ganolfan yng Nghyfadran Diwydiannau Creadigol, Prifysgol De Cymru. Mae'n gweithio'n agos gydag Ysgol Ffilm a Theledu Cymru.

Sefydlwyd Cymru Greadigol o fewn Llywodraeth Cymru yn gynnar yn 2020. Ei genhadaeth yw sbarduno twf ar draws y diwydiannau creadigol, adeiladu ar lwyddiant presennol a datblygu talent a sgiliau newydd - gan leoli Cymru fel un o'r lleoedd gorau i fusnesau creadigol leoli a ffynnu.

Ariennir yn Rhannol gan
Lywodraeth Cymru
Part Funded by
Welsh Government

Cymru Greadigol
Creative Wales